

Äsonkyrön Doulu
1981

**Isonkyrön kunta
ja
Isonkyrön seurakunta**

**toivottavat Pohjankyrön kansalle
joulurauhaa ja onnea vuodelle 1982**

" Katso, päivät tulevat, sanoo Herra,
jolloin minä herätän Daavidille
vanhurskaan vesan,
Hän on hallitseva kuninkaana ja menestyvä
Hän on tekevä oikeuden ja vanhurskauden maassa."
Jer. 23:5

*Hyvää Joulua
ja
onnellista uutta vuotta*

ISONKYRÖN JOULU 1981

SISÄLLYSLUETTELO

		Sivu
Yrittäjän joulutervehdys.....	Kyösti Kosonen	2
Jumalalle kunnia		
- maassa rauha.....	Erik Silvola	3
Joulun tullessa.....	Matti Nummensenalo	4
Hän kolkuttaa.....	E. Mäki	5
Oikoosen Iivarin joulu.....	Musteloon	6
Tapahtumia kuluneen		
vuoden varrelta.....		9
Isonkyrön asutushistorian		
ongelmia.....	Ilpo Lagerstedt	12
Kellot joulun taas julistaa.....	E. Mäki	15
Aattoillan hetki.....	E. Mäki	15
Kuustin kojettelemukset.....	Krapa	16
Hyrskylän kylän vanki muistelee.....		18
Puhuttelussa sanansaatoissa.....	Heini Vilja	21
Kuvia luonnosta.....	M. Hannuksela	22
Lyhty, luuva ja lohna.....	Musteloon	24
Kuvia kuluneen vuoden varrelta.....		28
Oltermannilaitos -		
entisajan kylätoimintaa.....	Matti Loukola	32

Toimitus: Vastaava toimittaja Jaakko Ujainen
Julkaisija: Isonkyrön Yrittäjät ry.

Raskas vuosi yrityselämälle

Päättymässä oleva vuosi on ollut raskasta aikaa yrityselämälle eivätkä tulevan vuoden suhdannenäkymät lupaa paljonkaan parempaa.

Työttömyysaste on Isonkyrön alueella vielä huomattavasti alle maan keskitason ja se luo tiettyä uskoa tulevaisuuteen. Taloudellinen tilanne on pysynyt näinkin hyvänä, koska sen pohjana on ollut kova ja uuvuttava työ; hyvinvointi, joka perustuu työhön, on aina pysyvää ja innostaa yrittämään.

Toivon koko sydämestäni työn arvon olevan mitta, jolla luodaan hyvinvointia ja vaurautta. Meidän kaikkien työpanosta tarvitaan olimmepa maatalous-, liike- tai teollisuusyrittäjiä, luodessamme parempaa tulevaisuutta.

SIIS YRITETÄÄN YHDESSÄ

Isonkyrön Yrittäjät
Kyösti Kosonen
puheenjohtaja

Jumalalle kunnia - maassa rauha

Olemme kuulleet paljon puhuttavan ja kirjoitet-
tavan tänä syksynä rauhasta, rauhanpolitiikasta ja
rauhanneuvotteluista. Milloin on kysymyksessä
rauhanmeri, milloin rauhan Pohjola. Neuvotellaan
euro-ohjuksista, ja on rauhan liikkeitä ja rauhan-
marsseja. Ei voi kieltää, etteikö rauhasta ihmisten
kesken paljon puhuta ja rauha syvästi askarut-
taisi. Eipä tätä tule kummeksua, sillä myös
varustautumisesta, ydinaseista, atomisukellus-
veneistä ja ohjuksista puhutaan lähes yhtä paljon.
Puhutaan kauhun tasapainosta ja sodan uhasta.

Olen miettinyt paljon sitä, miten "Jumalan
kunnia" ja "rauha maassa" liittyvät toisiinsa joulu-
evankeliumin sanomassa. Onko siinä tarkoitus
antaa viite myös rauhaan. Onko Jumalalle kunnian
antaminen ikäänkuin perusedellytys rauhaan maan
päällä. Herramme ainakin antoi elämässään kun-
nian Jumalalle, aivan kaiken kunnian. Hänen kun-
nioituksensa Isää kohtaan ilmeni myös johdon-
mukaisesti Jumalan käskyjen ja sanojen mukai-
sena toimintana. Hän puhui rauhasta ja teki rau-
han. Ainakin yksityisten ihmisten kohdalla näyttää
olevan totta se, että miten Jumalaa kunnioitetaan
omassa elämässä, siinä määrin myös todellista
rauhantekoa voidaan havaita.

"Rauha maan päällä" on mittava haaste. Kun
toteamme, että se maailma, joka ei Jumalan
kunnian ja säännöistä välitä, on "rahanahne,

kateellinen, riitaisa, eriseurainen, juonia punova
ja vihamielinen", näemme rauhan vastavoimia.
Raamattu mainitsee nämä "lihan tekoina l. itseen-
sä kätperyneen, Jumalan kunnian välistämät-
tömän luonteenpiirteinä. Pyhän Hengen hedel-
mänä sensijaan mainitaan "rakkaus, ilo, rauha."
Rauhan vastavoimia on riittävän runsaasti, että
on vaikeata olla "rauhantekijä". Luonnostamme
emme ole todellisia rauhantekijöitä, vaan itserak-
kautemme - Jumalan kunnian vastakohta - vaatii
saada itsellemme, vaikka toinen jäisi ilman. Rau-
han vastustaja asuu sydämessämme - Paavalin
sanoja käyttäkseni. Tällainen ihminen puhuu rau-
hasta, mutta ei halua tehdä rauhaa eikä antaa
Jumalalle kunniaa.

Tänä jouluna toivomme, että Jumala saa Hänelle
kuuluvan paikan elämässämme - kunniapaikan.
Hänestä tulee isäntä taloon. Hänen tahtoaan
kysytään ja myös kunnioitetaan ja totellaan.
Kuuliaisuudesta Jumalaa kohtaan lähtevä syvälli-
nen rauhantyö on osoittava voimansa tässä sotien
ja varustautumisen maailmassa. Jokainen kristitty
on kutsuttu rauhan aikaansaajaksi. Mitä vähem-
män on Jumalaa kunnioittavia rauhantekijöitä, sitä
enemmän on "sotien melskettä."

**Joulurauhaa
khra Erik Silvola**

Joulun tullessa

On päättymässä arjen askareet,
ja hiljaisuutta huokuu piiri pihan.
Se odotettu, jolle sijaa teet,
jo vieraaksesi saapuu kohta ihan.
Jo polut puhtahiksi laastu on
ja portaan eteen tuotu tuoreet havut,
ja hiljaa leijuu yllä kartanon
jo joulusaunan sinertävät savut.

Jo ilta hämärtyy. Jo tervehtäin
tuo juhluvieras astuu tupaan asti.
On hetki, jota parvi pienimpäin
on odottanut malttamattomasti.
Jo syttyy kuusi. Ympärille sen
käy piiriin laulamahan lasten kuoro.
Ja sitten hetki riemun täyteinen:
On joulupukin sekä lahjain vuoro.

Sä vanhakin, nyt nuorrut uudestaan.
Et muista huolias, et arjen työtä.
Pois vuodet häipyä. Olet lapsi vaan,
ja elät jouluasi lasten myötä.
Pois riisut tärkeytes naamion.
Sun "asemas" on tyhjää perin juurin.
Vain sydämessä ilon lähde on,
ja antamisessa on onni suurin.

Näin riisuttuna myös voit lahjan sen
sä valmistua omistamaan kalliin,
jok' eteen härkien ja juhtien
on kerran pantu Betlehemin talliin.
Ja lapsenmielin sydämesi vaan
sä avata voit sanomalle sille,
mi salattu on viisahilta maan,
ja ilmoitettu yksinkertaisille.

Matti Nummensalo

Hän kolkuttaa

Kirj. E. Mäki

Sä näetkö kylillä kulkijaa,
jok' ovilla kotien kolkuttaa.
Hän hento pieni on lapsonen,
hän kääntyy jokaisen ovelle.
Miks' ovi ei hänelle aukene
ei kolkutusta he kuuntele.
Siks' kääntyy yhä hän ovelta pois
hänen kylmä ja nälkä varmaankin ois.

Eikö kyliltä kotia löytää vois
ovi joku tuo lapselle avoin ois.
Vois sisälle pirtin lämpöisen,
laps' käydä hetkisen leväten.
Oi ihmiset — ihmiset kunnelkaa,
ovi kolkuttajalle oi avatkaa.
Ei hän yksin yössä vain kulkea saa
löydy oven, lämpöisen pirtin, ei avajaa.

Ken on tuo kulkija pienoinen,
joka ovilla kotien kolkuttaen.
Yhä yössä yksin kulkea saa,
hän hiljaa pyytää: 'Oi avatkaa.'
Hän kulkija pieni ja hentoinen
on siunattu Taivaan lapsonen.
Hän täällä keskellä ihmisten,
käy ovilla kotien kolkuttaen.

Siis ovet sydänten jokainen avatkaa,
sisään Joulun lapsi et' käydä saa.
Hän rinnalla teidän jokaisen,
on ystävä tuo hän ihminen.
Siks' seimelle hiljaa rientäkää,
overt sydänten avoimiksi et' jää.
Ja rinnassa kaikkien ihmisten,
ois' kuva Joulun Seimen lapsosen.

Oikoosen Iivarin joulu

S'oon sitte surkkaa, ku akat saa päähänsä jotakin hellyyrenpuuskaa ja auttamisen palavaa intua. Siitä on oksat pois ku suutarin joulukuusesta.

Laillansa niinku yks oksatoon kuusi pani surkutesmiällele meirän äireen ja Sussun Leenan menny joulunalusviikolla. Hyvä tarkootushan niillä oli ja suuri auttamisen hinku, mutta em'molisi uskonu Leenan niin kauhiasti asiaha intaapuvan. Leenan, joka sentäs on viisahan tapaanan, ja lainaalo kirjastotaki sellasiasia sykoolookian kirjoja luettavaksensa. Luulis niistä olovan apua ymmärrykselle, n'ottei pistä lusikkaansa joka soppahan. Vaikka tiärä tuota, vaikka olis tykkäämän tipoolla ollu osansa täs asias.

Siinä yhtenä ehtoon Sussun Leena pistääpöy meirän huushollis hakemas äireeltä jotaki kakkurisettiä. S'oli luvannu prykätä kakun Punaasen Ristin joulu-myyjääsihi seurantaloolle.

Siinä kaffia juares sitä tiätysti praatattihi ummet ja lammet, niinku pruukataha ku harvemmin rookataha. Jouluhu ku ei ollu muutaku horvin matka, niin siitähä sitä siinä kans tuskasteltihi. Kullaki oli miäles jos jonkinlaasia pulumia. Meirän äitee tuskaali, n'otta kuinkaha sitä taas saa kersaan kletut oorninkihi kuusijuhulaa varten. Leenalla, jok' on vanhanpiian päiviä viättäny jo toivottoman virstantolopanki paitte usiammaastikki, ei ny niin maharottomia omia murehia tuntunu olovan. Paremminki murehtii ja sekootteli muiren ihmisten temooksia.

Siinä ne meni melekeen taloo taloolta lävitte koko kylän väjen joko kehaasten jonkun kersoja tai sianporsahia, mutta myäskin siunaallen jonku ihmisen ilikiämälisyyttä tai elämisen surkeutta. Se vain oli ihimeellistä, kuinka n'oli kumpiki aina niin samaa miältä asioosta. Ei fämmätty toisellensa mistään vastaha. Oltihi yhtä miältä ku hahtuvat päretkopas. Oliskohan joulun läheisyys teheny jo miälet niin sovinnoilliseksi. Tuli sitten siinä voorostansa käsiteltäväksi kylän lairas koivujen keskeltä luuraava huusholliki elikkä Oikoosen Iivarin punaaseksi maalattu tuparati. Oikiastansa Iivari itte taisi olla heti siinä akkaan kälten riapooteltavana.

Ja mikäpäs siinä. Iivari on aimoo vanhapoika. Hiliaanen ja nyhtyri miäs. Hoitaa huusholliansa esimerkillisen jämtisti. Ei puhu pahaa sanaa kestäkään. Ei eres avissioniskaa tee kellekkää tinkiä. Ja ku Iivari on lisäksi kaiken kukkuraksi reiruhu komia miäs iliman lakkiaki, niin ei löyry mitään varjon pualella sipistävää. Akkaa se vain ei oo ittelensä saanu äntihi, vaikka kyllä sille flikat on aina kovasti lirputellu.

Kun meirän äitee siinä Leenan kans oikeen niinku

kilipaa kehuuvat Iivaria ja sen askarehia, niin oikeen ihimetytti, n'otta mistä nua rumaaset kaikki asiat on saanukkaa seleville. Leena kyllä sanoo syksyllä pitänehen silimällä koska Iivari lähtöö asioollensa kirkolle päi, ku oli sen nähäny siälä Oikoosen pitkällä koivukujalla hääräälevän usiana päivänä. Ja oliha ne Oikoosen isännän hääräälyt selevinny: Voi hyvänen aika. S'oli kuulkaa koko koivukuja ku nualtu. Ei näkyny leheren lehtä. Puukkin oli vissihi ny-pitty leheristä tyhyjiksi jokahine. Niin siistin sortinen on tua Iivari. Kuinkaha se mahtaa olla aina puhtahis aluusverhoos?

Voi hevoonen ja viis kulua. Oikeenpas jo tahtoo mennä suu naurun virneehi. Eihän tualla Leenalla oo vain pahat miäles tuan Iivarin suhteen, kun puhet jo menöö melekeen aatamin nahkaa myäre.

Meirän äitee ei kerinny palua sanua muuta ku myäntelöhö jotta: Niin, niin. Justihin. Mutta ku Leena siinä imaasi kaffia talterikilta vähä pitempänä, niin äiteeki kerkes sanomaha pikkuusen: Näin joulun tulles mun tuloo kyllä Iivaria surku. M'oon melekeen veret silimis funteerannu n'otta kyllä sillä on varmaha yksinästä siälä Jouluna. Ei oo kersoja siinä ympärillä kläpäjämäs, eikä muuta puhetkaveria ku se pualisokia kissi. Eikhän kuule Leena teherä niinku laupeurentyänä Iivarille oikianlaane Joulu?

Leena melekeen hätääpöy tuasta puheesta ja ryysiti kerralla koko talterikillisen tyhyjäksi kaffista. Silimihi tuli sellaanen hemaaseva huikaus ku ennen nuarna mittumaariehtoon tanssiis. Joo, o. Mitähän oikeen keksitääs. Kuule. Pyyretähä sitä pukiksi. Joulupukiksi. Siinä Iivari saa vaihtelua elämänsä kuvioohi ja Jouluki maistuu oikialta Joululta. Sykoolookian ohojeeski sanotaha n'otta elämätä ei saa teherä liika ykstoikkooseksi.

Mä vissihi vähän niinku niuhoostelin äiteehip'päi, ku sekin oli niin tenttehillänsä, kun sain niinku tiskitrasua vasten pläsiä siinä paikas: Pirä vain mölyt mahasnas. Iivari ansaattoo Joulun tuntua kans ittelensä niinku muukki kualovaaset. Ja me järiestämä Iivarille Joulun onnia ja riamua. Leena ja mä! No. Mikäpäs siinä. Järjestäköhöt. Mitäs se mua liikuttaa. Saas vain nähära kuinka tuas akkaan meiningiis mahtaa käyrä. Jottei vain käy flataasesti koko asias.

Sussun Leena tiätysti oli tohkehes ku sika rukihis. Joulupukin partaa varten se loukutti ja klihtas pella-vaattia melekeen puoli päivää. Siinä olis ollu partavärkkiä vaikka kokonaaselle joulupukkiplatoonalle. Mutta ku oli niin haaveesnansa Iivarista, n'ottei mei-

nannu havaata lopettaa ollenkaa koko kiihtootouhua.

Koitti sitte vihiroonki se jouluaattopäivä.

Valakooset niatokset hohti koriana ja puhurasna ku nuaren neiron poskipäät saunan pehemoosesta löylyystä tulles. Oikoosen koivukuja oli ku olis pu-jettu uusihi ihanihin välkkyvihin hääverhoohi lumen kimallelles puiren oksiiis. Kaiken yllä niinkun suajelevin siivin ja hymyylevänä varjeli taivas tätä jouluusta kylän maisemakuvaa.

Köykääsesti mennä lönkytteli Sussun Leenan vanha pruuni kohori Oikoosen talua. Lohonan anturat niin sopivan mukavasti narajivat lumes, ja tiarat joskus poukahtivat lohonan ottalautaa kopsahuttaan. Kun pruuni silloon tällöön huisahutti häntään-sä ja aisakello soi kil, kal, kil kal, niin niinkun oli sinfoonaa kuunellu.

Akat istuu fällyys, hiljaasna ja miättivääsnä ku olisivat ollu kirkkoho matkas. Saapuuvat passelisti perille Iivarin tulles justihi navetasta askarehilta. Mitäs muuta ku rustaamalla heti joulupukkia kuntoho. Asiasta oli neuvoteltu eileesin, ja Iivari ei ollu ilien-ny kiältäkää hommaa. Naureskellen oli vain kuunnellu hamesväen ohojeeta aattoehtoon pukittamisreisu-hun ja oli myhäällen luvannu yrittää viärä Korva-tunturin isännän roolia.

Akat oli vanhoosta fällyresuusta krupannu pitkän turkin ja lakki oli samoosta värkiistä. S'oli kun Turkin sulnaanin karvamösa. Iivaria pakkas vain pikkuusen ujustuttamaha, ku Leena pyärii sen ympärilä ku salvaja. Siinä seisoo Iisakki ku vaivaaspoika nöyrää ja köyhää, ja antoo akkaan touhata ittensä kans. Melekeen polovihin ulottuva parta isketihi leukaperihin varmuuren vuaksi seurantaloolta hommatulla partaliimalla. On siinä ny oikeen täysverinen joulupukki valmisna vaikka pappilas kävääsöhön. Akat antoo Iivarille vielä viimeeset ohojeet ennenkun lähtivät Leenan pruinilla truivaamaha kotia päi pois pukin jaloosta.

Iivarin hevoonen oli ollu asees jo niin kauan, n'otta s'oli hermostuksis tantteerannu tallin eres ja lohonaa erestakaasi tryykie purottanu loimensakki seliästänsä. Ei tuntenu hevoonen isäntäänsä. Luimisteli korviansa ja pärskyy peliästyksis. S'oli tottunu näkemähä isäntänsä aina silunaamaasna ja ny tuloo suittenperiä solmusta aukaasoho tuallaanen liahu-partaukkeli. Vähemmästäki sitä peliästy.

Kauan sai Iivari liinootansa fulitella ennenkö sen luimus olovat korvat tunti isäntänsä äänen. Höräh-

teli siinä ihmetellen ja kuapaasi tallin seinähirttä pari kertaa niinku merkiksi, jotta tuttuapas ollahanki.

Soronoo. Ei muuta ku rekehen ja kylää kohoren. Osoottehet oli selevät ja mihinä järiestykses huusholliis pitää kävääst. Siinä lohonas istuskelles koitti Iivari muistella annettuja ohojeeta. Pikkuusen niinku olis jännittänykki, vain mahtooko turkkiroukoonen siinä liikaa kuumottaa.

Meille oli äitee käseny pukin tulla ensiksi. Laha-jat oli piilos päretkopas saunas lautehien alla ja siältä pukin piti ne vaivihkaa ohimennen siapata. Oikeen mäkin taas uskoon joulupukin olemassaolohon, ku aisakellon ääntä kuultuani vilkaasin klasista pihalle. Reiruhu ilimielävä joulupukkiha s'oli porraspääs ja sitoo Oikoosen Iivarin liinoota rappusten kaiteesehen. Mutta tua tuttu hevoonen multa sitte veikin taas äsköösen pukinuskoni. Kovasti silti koi-tin olla naama totista poikaa pukin porstuan ovia jo kopistelles.

Kakarot tryykiivät mikä mihinkäki, äireen kaarin taa tai mun housunpulttujan rutistoho. Melekeen meinasin mäkin pistää peukalon suuhuni imeskeltäväksi siinä kaiken ihimetyksen keskellä. Äireenki posket hohti heliänpunaasna ja silimät säteeli kirkasna ku kynttylät joulukuuses. Taisi äitee vissihi pikkuusen jännittääkki viarahan pualesta.

Hyvin joulupukilta luannisti kaikki meiningit so-vittujen parakraaffien mukahan. Laulaa messuski niin tottaviätä koriasti, n'otten olisi Iivarin niin uskonu taitavankaa. Kakarakki tohtii kaikki istua polovella, ku se ei jutellu möyrästään niinku pukit useestikki on prukannu. Piänimmääselle vain tuli sellaanen klohonu, jotta sen tikkumälli tartuu tivisti pukin partaha. Siitäkös meteli nousi. Siinä vetettihi parrasta, n'otta hiki vain rupes tippumaha pukin nenänpäästä. Äireellä oli kumminki varastos ylimääräinen tikkari, n'otta sai sillä pikkuusen huutavan ääntä laimiammaksiksi.

Aloon hisuksensa ajatella tuan Lapin viarahan pois lähtyä, havaattuani sen olovan jo niinku rauha-toon. Tiätäähän sen, ku ei oo tottunu kersojen krääkymisihi, niin ottaaha se korviihin varmastikki. Porstuas Iisakki-pukki huakaasiki oikeen hartahasti, kun sain tuvan oven kiinni. Lohorutin sitä, n'otta mukavastihan tua luannistuu, vaikka s'oli niinku kontraalihariootus.

Niin lähti meirän kylän yllätyspukki jatkamaha matkaansa. Aattoehtoo oli vasta aluullansa, nottei ollu erikoosempaa kiirusta. Naurattiki jo äsköönen illan alootus. Tällääsellä reisulla sitä näin havaattoo

yksinänen eläjä orpoutensa, miätiskeli Iisakki lohonasnansa. Antoo liinon köpötellä oijoosmaita myären krannin riihimarkkia kohoren, sinne ku oli ollu puhel seuraavaksi mennä.

Siälä istuukin riihen kynnyksellä jo krannin isäntä suaverimiähensä kans. Vinkkasivat ajamaha sinne keulan alle.

— Ptruu. Tairan olla jo vähä myöhäs, arveli Iisakki-pukki miähille.

— Ehei. Ei kuule joulupukki oo koskaa myähäs, tuli miähiltä ku yhyrestä suusta.

— Tuus vähä ottoho pukkia väkevämpää, kihersi krannin isäntä.

Kurkotteli siältä kiukahen pesästä potun Iivarin kourahan. No. Mikäpäsi siinä. Eihän Iivari kuppihin ollu koskaan sylkääsny, vaikka muutoon olikin raitihin oloonen miäs.

— Ota vain reirusti molemmille jaloolle ja vielä huikat tuan komian partaski kunniaksi, husutti suaverimiäskin.

Ja joulupukki oli kuuliaanen ja teki niinku sanottihi. Koitti sitte pyyhkiäkki huuliansa kämmenensä seliällä ennenkö sai sanottua suutansa mutristellen: Väkevältä se vain tuntuu näin Joulunaki. Eihän vain oo itte prykättyä, ku niin siappas äkääsesti kulumihin?

— Nooh. Eihän sitä kerkiä näin kiirusna joulun aikana kaupunkihi lähtiä, seliitti isäntä.

— Onhan asia niinkin. Vetkalesta s'oli näin pukin pläsihinkin kiataastuna, tuumaali Iisakki. Sille tuntuu aihes kihatavan pääknuppihi aikamoosta vauhtia. Sellaastaha se pakkaa olla ku harvemmin tuloo maisteltua tuallaasia rosenttijuamia.

— Hypäkkää anturoolle. Pitää täs näitä virkatehtäviä jatkaa, koitti joulupukki höväätä miähille.

Nostettihi esti luuvasta lahajasäkki lohonaha roirin alle ja niin lähti koko konkkaronkka tupaa kohoren. Miähet kittasti anturoolla ja laulaa roikastivat. Sanat tahtoovat joululauluus olla pikkuusen hakuusiis, mutta aljettihi aina aluusta.

Joulupukin matka kulki aattoehtoon hämys tuvas-ta tupahan. Kilttiä tenavat oli ollu järiestänsä joka huushollis. Pukin kiälenskantuumet niinku olsivat pykääntynehet taloo taloolta, ja pois häipyy arkuus ja alkukankeus. S'oli vissihinki pukin yskän ansioota, sillä isännät joka paikas lääkittivät sitä hyvin hanakasti.

— Kyllä joulupukin pitää ottaa pikkuusen yskäntroppia, ku on niin pitkä matkaki Lappihi vielä eres, oli miähillä repliikkinä, ja antoovat lääkitystä järiestänsä. Antoopa yhyres huushollis emäntä sel-laasen littoosen potun niinku kotomatkaa varte, jos kovin rupiaa vilu raisteloho.

Hissuksensa ehtoon varrella alkoo kumminki Iisakin kiäli käännyyllä kankiemmasti. Pakkas lohonas istues ramaasohonki, mutta onneksi alakoo urakka olla lopuullansa. Pari pirätyspaikkaa vielä ja reisu-ta ei oo ku mukavat muistot jäliellä. Oli se vain sopivaa, ku ne akat järiesti tällääsen niinku ulukomaan reisu yksinääselle miähelle.

Mutta meinaspa lopuiksi käyrä köpelöstikki koko touhus. Iisakki oli unohtaa käväästä viimeeseksi Sussun Leenan tuvalla niinku oli sovittu. Havaatti kumminki aijoos, ennenku aivan kotia kerkes. Oliha ny mukava kellehtiä lohonas, ku taivas oli korias tä-

häres ja jouluunen miäli syrämmen sopukoos. Pian liinoo oli Leenan kuistin eres. Iisakki koppas sylyhyn kylältä Leenalle läharetetyt paketit ja mennä kolisteli tupahan.

— Terveesiä vain siältä —, niin siältä. Joo'o siältä meiltä. Ollahankos täälä oltu kilttiä, yritti joulupukki siinä ovipiäles seisten kysellä. Kiäli tahtoo sam-mallella ja lamppuki siinä tuvan katos Iisakin miä-lestä heilahteli ourosti. Silimiänsä siristellen koitti osootella pöyrän tyä, jotta sais lahajat pois sylyys-tänsä.

Leena havaatti heti mihinä ny mennähä ja helppas Iisakkiä ottamalla kynkästä kiinni. Siunaali ittek-sensä, n'otta voi jutinan tähäre, nuanko siinä on sitte käyny.

Talutti pukin keinutualihi ja vastaali pukin kysy-myksehen: Joo,o. Kyllä on kilttinä täs oltu, ku ei oo kellekkä häjyyliis. Kiitoksia vaan nuasta lahajoosta. Tottakai joulupukki kerkiää kaffit juara.

Mutta joulupukki oli perinpohjin uuvuksis. Sili-miä haristi ja suu oli auki, mutta ei saanu sanottua sanaakaa. Ja eipä ollakkaa, niin klenahti pää alaha ja samantiän oli pukki syväs unes. Leenaa pikkuusen nauratti tua ilimestys siinä keinutualis, mutta surku tuli sitte päällimmääseksi syrämme Iisakin tilan suhtehen.

Leena on ollu aina tomera flikka eikä oo kos-kaa piänistä asioosta hämmennyksihi menny. Eikä menny sormi nykkään suuhun. Estiksi meni ottoho liinon puista ja vei tallihi pruu-ninsa viärehen. Sylyyllinen heiniä etehen ja niin liinoo alkao krouskutella tyytyvääsnä. Tuvas oliki sitte jo vaikiampi homma, ku piti saara pukilta ne pälsyt pois yltä. Sai kun saikin viimmeen pois, ku aikansa siinä konstaali. Traahusti pukin kamarin seslongin päälle ja veti filttsaappahat pois jaloosta.

Ei tiänny ny Oikoosen Iivari nukkuvansa flikka-ihimisen kamaris. Komia oli näky, ku raavas miäs siinä seslongilla makas jalaat oikoosna, ja pellavaa-ses pitkäs parras tollötti punaanen tikkukaramalli ku kissansilimä.

Syvää oli joulupukin uni. Ei heräänny ku vasta kymmenkaffin aikaha joulupäivänä. Leena oli jo keriiinny käväästä aamuaskarehet tekemäs Oikooses-ki ja touhas ny tuvasnansa niin onnellisen oloosna. Syrän lyärä poukotti köykääsen tuntuusesti, ja svy-lingiis siirtyyli Leena tuvan laattialla ku siivillä.

Joulu ei tuanu vaihtelua ja riamua yksistänsä Iisakille, niinku oli suunniteltu, vaan toreellinen joulu oli tullu ny myäs Leenan tyä. Musta tuntuu, n'otta Leena ja Iisakki tuloo tästä alakaan viättämähän saman katon alla yhtehööstä ikuusta joulunviattua. Mikäs sen onnellisempaa olis?

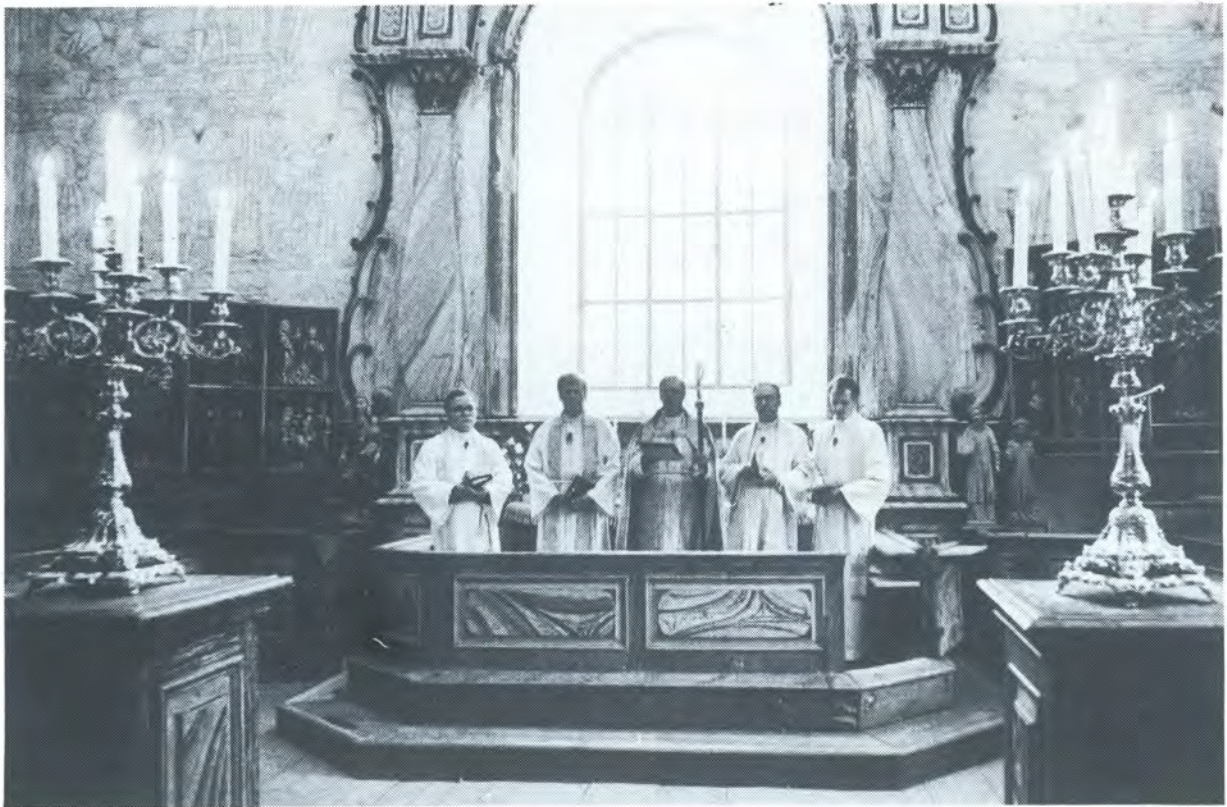

Musteloon

Tapahtumia kuluneen vuoden varrelta

Kulunut vuosi oli isokyröläisittäin vuosi vuosien joukossa. Merkittävimmät tapahtumat liikkuvat seurakunnallisen elämän ympärillä. Vihittiinhän vanha kirkko uudelleen käyttöön ja kesällä vietettiin Orisbergin kappelin 150-vuotisjuhlia. Huomattavin lisäys kuntamme tarjoamien palvelujen suhteen oli vanhustentalon valmistuminen. Myös kuntainliiton sairaala otettiin virallisesti käyttöön kulumassa olevan vuoden aikana.

Elinkeinoelämän puolella koettiin myötä ja vastamäkeä vuoron perään. Urheilupuolella saavutettiin menestystä ja järjestettiin paikkakunnalla hiihtokilpailut, joihin osallistui miltei koko maamme hiihtäjäkaartin kärki. Urheiluseuramme täyttivät myöskin pyöreitä lukuja. Isonkyrön Ampumaseura täytti 60 vuotta ja KyVo 70.

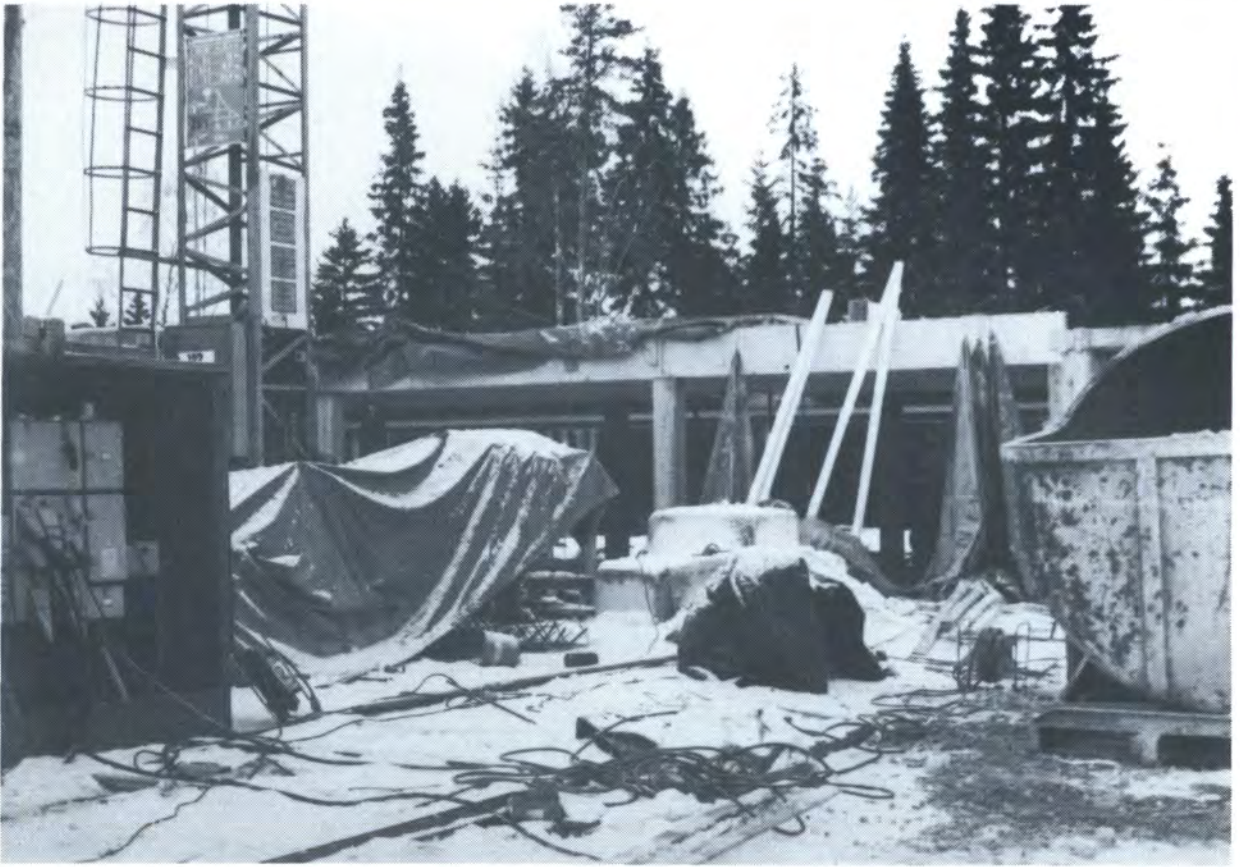
Vanha kirkko otettiin uudelleen käyttöön juhlallisin menoin. Väkeä oli ympäri maakuntaa ja saipa tapahtuma huomiota valtakunnallisestikin television välityksellä.

Perimätiedon mukaan jokeen piilotettuja vanhan kirkon kelloja etsittiin oikein miinaharavien ja sukeltajien avustuksella. Etsinnät jäivät kuitenkin tuloksettomiksi.

Myös Orisbergin kappeli sai ansaittua huomiota täyttäessään 150 vuotta viime kesänä.

Uusi vanhainkoti nousi harjakorkeuteen kevättalvella.

Vanhukset pääsivät muuttamaan rakennusaikaisesta asunnostaan, vanhalta yhteiskoululta, uusiin ajanmukaisiin tiloihin joulukuun alkupäivinä.

Isonkyrön asutushistorian ongelmia

Aloittaessani aikoinani Isonkyrön asutushistorian laatimisen kävi selväksi, ettei ollut mahdollista selvittää läheskään kaikkia tutkimuksessa esille tulevia ongelmia arkistojen asiakirjoja käyttämällä. Suureksi avuksi näiden ongelmien ratkaisemisessa tuli perimätieto, joka tarinoina ja paikanniminä on säilyttänyt hyvin paljon tietoa vanhasta, monasti enemmänkin kuin asiakirjat. Isosakyrössä varsinainen tarina-aines näyttää katkenneen isoonvihaan suurelta osin. K.J. Mielty on arvellut, että isoviha toi uutta tarina-ainesta niin paljon, että vanhempi tarina-aines hävisi sen alle. Niinpä isonvihan tapahtumista isokyröläinen perimätieto on säilyttänyt runsaasti tietoa. Sen sijaan aikaisemmasta nuijasodan tapahtumista ei tiettävästi ole säilynyt juuri yhtään perimätietoa. Enemmän tietoa muinaisista tapahtumista on säilynyt paikannimissä. Yhdessä K.J. Mieltyyn kanssa kiertelimme 70-luvun puolivälissä Isoakyröä etsien asiakirjojen aiheuttamille ongelmille ratkaisua isokyröläisiltä itseltään. Monasti ongelma ratkesi, monesti ratkaisusta aiheutui uusia ongelmia. Yhtä kaikki, isokyröläisten oma tietämys on ainut tapa ratkaista muutamia Isonkyrön asutushistoriaan liittyviä vielä selvittämättömiä ongelmia. Olen seuraavassa koonnut näitä ongelmia yhteen ja toivon, että ne, jotka näistä asioista jotain tietävät, kertovat sen. Ongelmat eivät ole mitään vähäpätöisiä nimiongelmia, vaan näiden nimien ja tapahtumien ja paikkojen takana piilee paljon isokyröläisten historiaa, ehkä enemmän kuin arvaammekaan. Siispä mennään asiaan.

Kuivilaa hallitsi 1500-luvulla Kuivisten mahtava suku. Olen vuosien mittaan yrittänyt saada selville, onko kuivisista säilynyt tietoa, jota ei olisi saatu asiakirjoista. Alkuperältään tuntemattomia nimiä ovat Kuivilassa Skinnar, Tonola, Haani ja Pohjalainen sekä Mielty. Mielenkiintoista olisi myös selvittää kuivilalaisten vanhoja yhteyksiä Orismalaan.

Ulvila on ollut yksi Isonkyrön pienimpiä kyliä. Tuntemattomia nimiä ovat olleet Ulvilasta Hurri ja Haani. Mahtaneeko kukaan tietää, tuliko Plukan nimi Ulvilaan Ylistarosta?

Larolan kylän asutushistoria pyörii kolmen kadonneen Knööppi- tai Knopi-nimisen talon ympärillä. Olen yrittänyt selvittää kaikin mahdollisin tavoin näiden kolmen 1500- ja 1600-lukujen vaihteessa hävinneiden talojen historiaa, mutta turhaan. Knööpit saattoivat olla suutareita ja asua Larolan larvatien varressa. Toivottavasti nyt viimeinkin Knööppien arvoitus alkaa selvitä. Larolassa on hyvin paljon historiallisesti mielenkiintoista ja täysin selvittämätöntä

tapahtumaa. Rohkenen esittää kysymyksen, onko mikään Larolan taloista kuulunut Vähänkyrön Ojanien nimismiehen kartanoon 1500-luvulla tai.... Ruotsin kuninkaallisille perimätiedon mukaan?

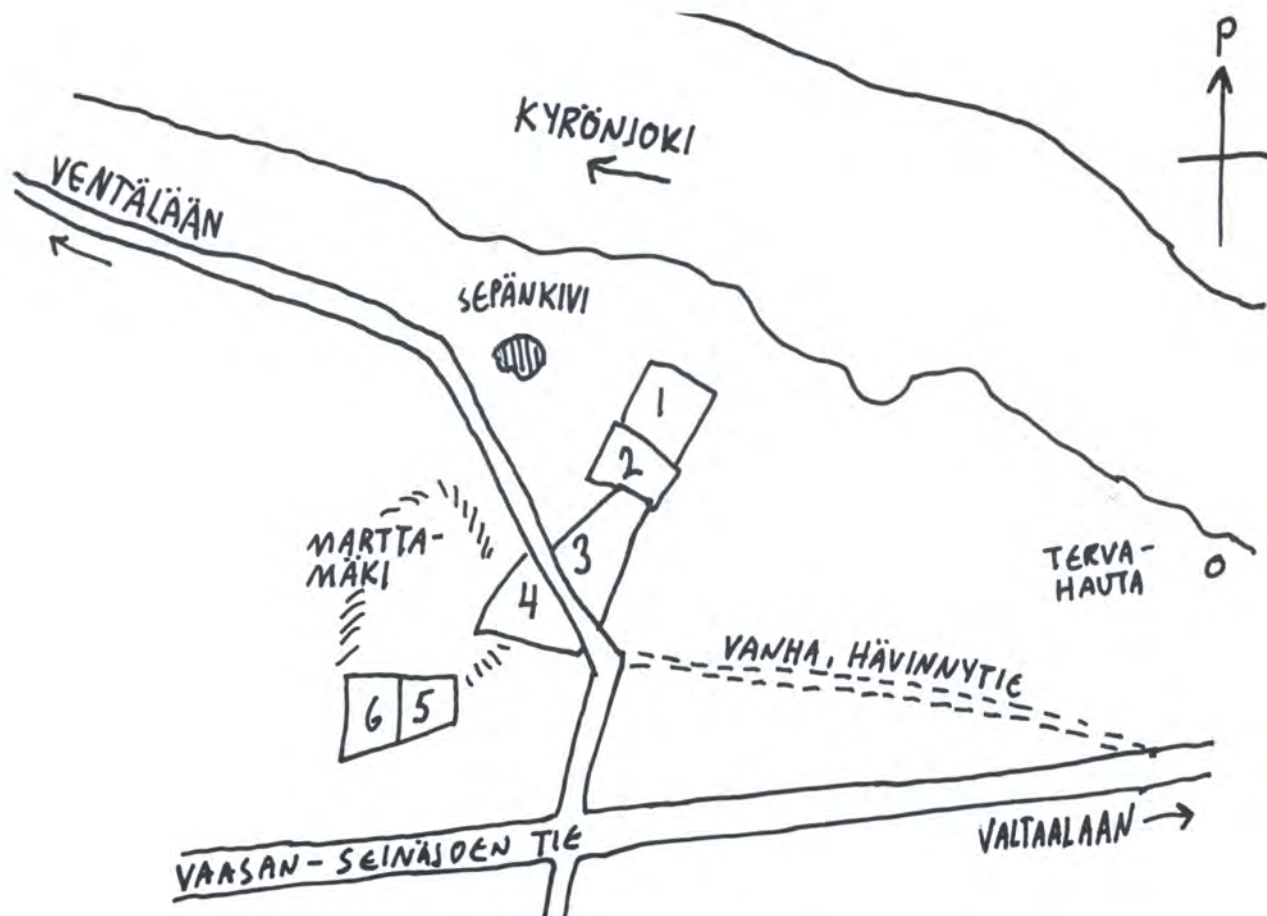
Entä mahtaako kukaan tuntea Perttilän tienoolta Furste-nimeä? Jossakin Larolassa pitäisi olla Sepän paikka. 1500-luvulla kylän itäosaa kutsuttiin Dorotelan nimellä, joka nimi lienee tyystin hävinnyt. Lauroolasta kaivataan Vatilon ja Rönkinki-nimen alkuperää.

Palonkylä oli alkujaan jakautunut neljäksi pienemmäksi osakyläksi, joista sitten 1500-luvun lopulla muodostui yksi suuri Palonkylä. Siellä asui nuijapäällikkö Perttu Palo, jonka talon paikalle isokyröläiset voisivat laittaa muistomerkin, kunhan ensin voitaisiin selvittää talon paikka. Miksi Yrjö Kontsaan talo siirrettiin Matti Luoman talon pihamaalta ylemmäs Lehmäjoen varrelle Kontsaan nykyiselle paikalle ja milloin? Mitkä ovat Luoman, Penttalan ja Vaismaan talojen alkuperäiset nimet? Mitä tarkoittaa Tummungin talon nimi? Onko Palonkylässä ollut muinoin kirkko? Missä on Pulmun torppa? Minkä takia Niemen talon alue Ventälän puolelta Kyrönjokea kuuluu Palonkylään? Tärkein Palonkylän asutushistoriallinen ongelma liittyy Louko-nimeen? Mitä perua on Isonkyrön Louko? Vielä voidaan kysyä Orolan alkuperästä Palonkylän länsiosassa.

Palonkylästä on paljon selvittämätöntä nimistöä. Mitä perua ja missä ovat sijainneet Friitus, Hyyppä, Juutti, Mottinen, Kaara, Kaupakka, Klinkka, Seppä, Kärppä, Tavast, Maakarhu?

Lehmäjoki sai asutuksensa jo 1570-luvulla, mutta mitä perimätiedot kertovat siitä? Yksi isäntä muutti Lehmäjoelle sen jälkeen kun salama oli tuhonnut hänen talonsa Larolassa. Saiko Lehmäjoki asutusta Napuelta? Mitä perua ovat nimet Källi, Rautio ja Herttua? Onko Lehmäjoella ollut Linnavuori?

Tuuralan kylän itäosa saattoi kuulua vielä ennen vuotta 1625 Ikolankylään. Tietääkö kukaan tästä? Eino Kontsas on asiasta kertonut paljonkin jo. Tuuralan kylän keskinen osa taas on kuulunut Hevonkoskeen. Tietääkö siitä kukaan mitään? Entäpä muistako kukaan mitään siitä, että Luhtalan alkuperäinen nimi on Liuhtari, jääne niistä Liuhtareista, jotka keskiajalla asuttivat koko Etelä-Pohjanmaata! Mitä perua ovat Arran, Klipin, Suomalaisen tai Finnin nimet, Hämäläinen, Tuomari ja Kestilä. Tunnettu Backman-sivistyssuku sai alkunsa Pakkalan talosta. Mitä perua ovat tuolla tienoolla olevat oudot maastomuodostelmat? Tietääkö kukaan mitään siitä, kun

Tuuralan Kiltinä sai Nuuja-nimensä sijaan uuden nimen Ikolan Kiltisestä?

Palhojaisen kylän suurin ongelma liittyy siihen, missä sijaitsi kylän nimen antanut Palhon talo kylän itälaidassa? Missä sijaitsi Palhojaisen Kiikka-niminen talo, joka lakkasi olemasta talona 1500-luvun lopulla? Palhojaisen kylän selvittämätöntä nimistöä ovat mm. Tyyra, Helva, Jontomi, Kumuri, Louko, Skiddare, Mieltä ja ennen kaikkea Vieru, jonka historiallinen merkitys keskiajalla on ollut lievästi sanoen merkittävä. Onko Förstin alkuperäinen nimi ollut juuri Vieru?

Yryselän suhde Hiiripeltoon on tuntematon. Missä on mennyt Yryselän ja Hiiripellon muinainen raja? Mikä on Jolkan alkuperäinen nimi ennen kuin talo sai isännän Ylistaron Riarehdon Jolkasta? Onko Seppola alkujaan ollut Yryselää vai Hiiripeltoa? Nimistöä: Hyrylä, Säntti, Sukuinen tai Sukka, Kruuva, Ruotsalainen.

Perälässä asui muinoin Perän suku, josta toivoisin muistitietoa. Mistä Nyyssö-nimi on tullut Perälään? Onko Perälä asutettu Kylkkälästä vai Tervajoelta?

Kylkkälän nimi lienee muunnos Nikolaus-sanasta, mutta missä on sijainnut Kylkkälän talo? Niin ikään missä on ollut Munkin talo, joka hävisi kylästä vuoden 1553 jälkeen. Kylkkälästä mainittiin kaksi kertaa

Tulku-niminen talo vuosina 1546 ja 1563, mutta nimen pitäisi olla yhä tunnettu, missä se on? Kylkkälästä kaivataan seuraavaa nimistöä: Furste, Pouttu, Kuivinen, Hollari, Säntti ja ennen kaikkea Jakku.

Ritaalan kylä on sekin ollut Isonkyrön pienimpiä neljine taloineen. Perimätieto voisi selvittää Ritaalan suhteet Palhojaisiin ja sen, onko kylän alueella tavuilla nimille Friisi, Säntti, Klunkka, Rouhela, Ailo ja Allinen tiedetty mitään historiallista selitystä.

Hevonkoski on tutkimusteni kuluessa tullut yhdeksi mielenkiintoisimmaksi kyläksi Isonkyrön historiassa. Kylän itälaidassa asui 1500-luvulla mahtava Mottisen maakauppiassuku, jonka taloista yhden rauniot ovat vielä jäljellä Kyrönjoen rannalla. Mottisista olisi syytä saada jotakin perimätietoa. Luultavasti Liuhtarin lahden länsipuolella Rinta-Tuurin mailla katajaisella kalliolla jokirannassa on sijainnut mahtava Liuhtarin kantatalo, jonka merkitys Etelä-Pohjanmaan historiassa on merkittävä. Nyt olisi saatava selville kaikki mahdollinen perimätieto Liuhtarista ja siitä, onko mainitulla kalliolla ollut vielä nykyisenä aikana asutusjätettä. Vielä Hevonkoskelle liittyy ongelma siitä, onko yksi isokyröläisten ensimmäisistä, vanhaa kivikirkkoa edeltäneistä kirkoista sijainnut Hevonkoskella. Hevonkosken selvittämättömään nimistöön kuuluvat Louhen (!!), Haanin, Sepän, Mottisen, Vakkurin ja Turuisen nimet.

Ikolan kylän vaiheista on Eino Komi kertonut jo paljon, mutta yhä selvittävää olisi kylän alueet Kyrönjoen pohjoispuolella sekä sellaisten nimien kuin Kauppi, Kolho, Muikko, Suomalainen, Arrapelto, Flaming, Bulder ja Suomalainen, alkuperä.

Ventälän suhteen perimätieto voisi auttaa Taipaleen alueen Rautin talon selvittämisessä. K.J. Mieltyn mukaan 1800-luvulla Ventälästä tavatulla Rauti-nimellä ei näytä olevan yhteyttä tähän 1500-luvulla hävinneeseen Rauti-nimeen. Selvittävää olisi perimätiedon avulla Ventälän yhteydet Napuelle, josta Taipaleen asutus on saanut alkunsa. Tästä oli vielä 1700-luvulla asiakirjamainintoja. Niin ikään perimätieto voisi auttaa Meisakin ja Ristimäen torppien merkityksen alkuperän selvittämisessä. Ja Ventälän kylän selvittämätöntä nimistöä ovat Kaami, Kauppila, Louko, Soini, Napu, Ruuhela, Knookka, Tolkki, Nor-tunen ja Vilmar, jonka nimiset veljekset asuivat Laurilaa ja Sippolaa 1500-luvulla. Kumma kyllä Vilmarin nimi lienee hävinnyt Ventälästä, mutta se on tavattu Lapualla ja Virroilla!

Napuen kylä on ollut asutushistoriallisesti vaikein selvittää. Kylässä oli 1500-luvun puolivälissä noin 20 taloa, joista vain yhdeksän oli jäljellä 1600-luvun lopulla, jolloin talojen nimet mainittiin asiakirjoissa. Ehkä tärkeintä olisi selvittää oheiseen karttaan merkityt talonpaikkojen nimet. Yhtä tärkeää olisi selvittää napuelaisten vanhoja asutushistoriallisia suhteita Taipaleen kylään, Orismalaan, Valtaalaan ja Lehmäjoelle. Napuelta tiedetään runsaasti selittämätöntä vanhaa nimistöä kuten Ainila, Finni, Palo, Ka-

tila, Suomalainen, Tonola, Knooppi, Massa, Vapukainen, Billa!, Skinnar, Pohjalainen, Ruotsalainen, Salko ja Luutungi.

Valtaalassa on ongelmana kahden kantatalon, Palon ja Ylkäisen jälkien selvittäminen. Niin ikään olisi syytä saada perimätietoa Valtareista, jotka 1500-luvulla asuivat viittä kylän seitsemästä talosta. Nor-tusen talon nimen alkuperä voi selvitä perimätiedon avulla. Omituisen Roioo-nimen selvittämiseen eivät asiakirjat ole auttaneet. Niin ikään perimätiedolla voitaisiin selvittää, missä oli kirkon maaomistukset Valtaalassa. Fronkka, Tonola, Knookkala, Tolppi, Haani ja Louhi ovat Valtaalan selvittämätöntä nimistöä.

Isonkyrön suurimman kylän Orismalan asutushistoriallisten ongelmien selvittämisessä perimätiedot ovat jo auttaneet paljon ja voivat yhä auttaa. Yksi ongelma liittyy Mieltyn kadonneeseen talon paikkaan kylän keskivaiheilla. Onko säilynyt tietoa Sipi Sompin, tunnetun 1500-luvun maakauppiaan talon paikasta? Missä tarkasti ottaen oli Punkarin sukuun kuuluneen Jouppilan talon maat? Onko säilynyt muistitietoa Punkarista, jotka olivat 1500-luvulla Orismalan valtaissuku. Missä oli Kurkon talon paikka Kannoston lähellä? Mitkä ovat olleet Orismalan asutushistorialliset suhteet Napuelle, Kuivilaan ja Ylistaron Riarehtoon eli Isokylään? Ja nimistöä, joka kaipaa selitystä, ovat seuraavat: Huuskonen, Savolainen, Sorvari, Flaming, Turja, Tuuri, Luuki, Kuivinen, Haani, Herttua, Kilttilä, Rautio, Konturi, Kokki ja Hölsö.

Edellä esitetystä käy ilmi, miten samaa nimeä kaivataan tietyllä alueella. Isonkyrön itäosissa kaipaa selvitystä Haani-nimi sekä Tonola ja länsiosassa Säntti ja Ruotsalainen. Kyse voi olla ikivanhoista kantataloista.

Vielä kaivataan Isonkyrön alueelta joitakin nimiä, joista on säilynyt paikannimi kauempana Kyrönmaan laitamilla, mutta jotka kaiken todennäköisyyden mukaan ovat alkujaan olleet Isonkyrön alueella olleiden ja Kyrönjoen rannalla sijainneiden kantatalojen nimiä. Näitä nimiä osittain yritti selvittää jo professori Luukko. Siispä, tuntee kukaan seuraavia nimiä: Kahra, Tojala tai Toijala, Untamo, Kätkä, Allinen (on tunnettu Hevonkosken larvalta), Maukonen, Nieminen, Tipuli, Oittinen, Kakkuri, Uuninmaa, Upakko, Ilkka, Fossi, Kosola vain joitakin mainitakseni. Ja otetaanpa lopuksi ehkä mielenkiintoisin ja yksi tärkeimmistä Isonkyrön jo keskiajalla mainituista paikannimistä: Missä on ollut Lehmäkoski ja Lehmäkosken kylä?

Siinä oli joukko äärimmäisen tärkeitä Isonkyrön historiaan liittyviä nimiä, joiden sisältämän historiallisen arvoituksen voi vain isokyröläisten esi-isiltään perimä ikivanha tieto selvittää.

Isonkyrön ja Napuen asutushistorialliset arvoitukset. Millä nimillä ovat karttaan merkityt paikat 1-6 nyt tunnettu? 1 tai 2 liittyvät Napo-nimeen, paikka N:o 3 on tärkeä, siitä riippuu Ventälän Taipaleen talon historia. Paikat 6 ja 7 liittyvät hyvin varhaiseen historiaan.

Kellot joulun taas julistaa

*Oi kaikua kaukaista kuunnelkaa,
ne julistaa Joulun sanomaa.
Nuo kellot kummuilla temppelien
maan äärihin ylitse merien.*

*Lahja taivaan - Joulun lapsonen,
tuli keskelle ihmisten syntien.
Hän eli tääl' vainoa kärsien
tie päättyi keskelle ryövärien.*

*Näin puhtahin Joulun lapsonen
kävi tiensä hän syntimme kantaen.
Siitä Joulun kellot soi kiittäen,
kiitosvirteen oi yhdy sä ihminen.*

Aattoillan hetki

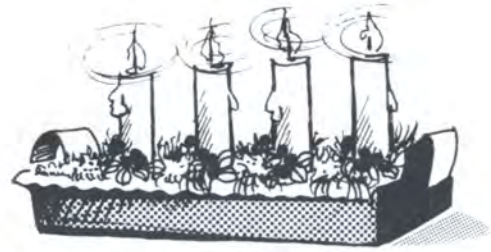
*Kummulla temppeli, puisto
loisteessa lyhtyjen.
Vierellä hiljaisten ristien loisto
kera tuhanten kynttilöiden.*

*Käyt hiljaa pyhään puistoon
valoon Joulun lyhtyjen.
Ja haudoille kynttiläin loistoon,
luokse muistojen rakkaiden.*

*Elät aaton suuren hetken,
sen rinnassas tuntien.
Vuosikymmenten muistojen retken,
luona kumpujen kynttilöiden.*

E. Mäki

Kuustin kojettelemukset

Soli joulunalusviikko taas. Tiäs monesko olikaan jo Maijan ja Kuustin kohoralla. Ei niin monista olosi väliksi ollu, mutta minkäs mahtoo. Tuntuu kun nolis viime aikoon ruvennu jouttamahan joulunkin tulla. Kun vielä on vuosien luiskahtaas kylykiäsinä putkahrellu kaiken sortista vanhuuren oiretta, niin onpahan jo jännittävimät joulut niin Maijalta kun Kuustiltakin elettynä.

Maija on silti vielä liukkahan kulkuunen ja köykäänen koiviltansa. Sitei oo aika purru niinkään kun Kuustia, joston tullu aika köntys ja muutoonkin raskassoutuunen. Sehän sitä Kuustia kismittääkin, kun siton vanhuus oikeen hohomeltanu. Pistää niin vihaksi tua Maijan topsottaminen jouluksi. Sais sekin jo rauha apua. Pääsis sitä joulun yli vähemmäläkin. Sellaanekin promeetari. Saa taas monta reisua sen etehen teherä. Niinkun ny jo mennehellä viikolakin.

Tällää ja torskaa porvarihin asiaa ja preivaa oikeen laponkin föllyhyn, jotta eres kaikki tulis muis-tettua. Kuustilta kumminkin unohtuu klasit kotia eikä se mitään selvää saanu Maijan laposta. Lopulta hairas tiskinassu, friski flikanhatiska Kuustin kourasta lapon ja lastas tavarat järjestykses tiskille. Kuusti vähän imehteli:

”Mikäs se tuakin troppipottu on?”

”Shampoota se vaan”, flikka huakaasi.

No tottapanen jotakin linimenttia on, onhan se Maija poraannu, jotta kupehia vihiloo. Kuusti tälläs tarkasti potun pussin syrjähän, jottei vaan paperossia voitele, jos sattuu korkki poukahtaa.

Kotia päästyä rupes Maija siunaamahan:

”Mihinäs niitä fenkkoolia ny on?”

Mutta ei niitä ollu. Kattottihin muistilistastakin ja siinä täytyy olla syy. Oli Maija niin sörppyystä prantännu, jotta myyjäflikka oli lukenu shamphooksi. Sai Kuusti lähtiä siitä jalakojen tiloosta viämähän sitä rumaasen samppoopottua takaisin porvarihin. Mutta uskokohon joka tahtoo sen, veikö Kuusti. Heti kun pääsi Notkon mäjen taa niin, jotta Maijan silimän vältti, liskotti sen samppoopotun Notkon luamahan myätävirrälle niin kauas kun jaksoo. Pisti sitten paperossin suupiälehän, ja miäli oli niin köykäänen kun olin kymmen kilon painosta päässy. Mennä harkkoo siitä Notkon Kaapoon tupahan ja viipyy siälä hämähäriin asti.

Maija jo lämmitti vasikanjuamaa, kun Kuusti tälläs karvareuhkaansa muurin knakkuhun ja perkas kurkuansa pariin otteehin ja harvaksehän sanoo:

”Huamenna tuloo vasta fenkkoolia. Kyllä sitten hagen.”

Maija ei vastannu, krähtäs vaan pranstakalla kekälehiä takanperäs notta kipinät vilaji.

Autunauttuna sitä tuli taas Kuustin lähäreittäväksi porvarihin, mutta mitään lappua se ei nyt hualinu. Maija siinä räknäs sormin ja rahoön jouluostoksia. Kuusti ähkyy pusuria selekähänsä.

”No jo pitääkin olla...Mikä keles, eihän se vetoketinki tartu riveleihin? No siihen se juuttuu, ei tikahra eres ei taa.”

Kuusti nostaa oikeen helekutinmoosen metakan, notta Maijakin tukkiä suunsa, jota muutoon vaan harvoon tapahtuu. Maija hairaa lammasraurat hyllynloorasta, silimäklasis ration päältä, vetää Kuustin rinnuksista klasinpiälehän ja rupiaa ratkoomahan vetoketinkiä irti. Kyllä siinä vaan paremmaltakin reuhtoominen loppuus, jos Maija lammasrautoja kurkuus klipsuttaas. Ketterää se Kuustikin yritti livahtaa porstuahan, kun pintehestä pääsi. Oli tuata pikaa tiän päällä ja painuu porvaria kohori vanha sarkapusuri seliäs.

Ny sitten unohtuu kriiskryynit tiskille. Oli Maijan vooro mellastaa, ja kyllä se sen tairon osaakin, yli pualivuasisataa harjootellu. Uhkas vaan klimppimaitua tarjota joulupuuroksi, olkohoit väskynäsopakakin tekemätä. Oli niin riivooksis patapenkkiä pestesnäsä, notta tuli panneheksi takanperähän kaikki vanhat astiatrasutkin, vaikka niillä olis ollu niin eetvarttia pestä nokista takkakiviä.

Kuusti istuu kiikkulavittahan, yrittää lokia aviisia, muttei se kykene siihen syventymähän, tuskin jää miälehän muuta kun etuplarilta pari leviäposkista pukinkuvaa. Se kattoo parahimmaksi lähtiä pois jaloosta, livahtaa joulukuusen hakuhun. Arvas kyllä, jotta lainaa se Maija puurukryynit krannista, vaikka ny nuan prätäjääkin.

Vesikelekka oli hyvästi ravistunu liiverinorsilla. Hyvä jottei hajonnu alakutekijööhinsä, kun Kuusti purotti sen alaha. Portin alta naulasta sotti sitojanuaaraa pätkän vetonaruksi. Lähti luhuranperää kohori ja tuan tuasta sylkääsi airantolppahan ja muhaji mensesnäsä:

”Klimppimaitua, klimppimaitua jouluna.”

Kyllähän Maija sen niin sainehsti tiäsi, jotta pohojahanpalanutta klimppimaitua ei Kuusti pysty parahalla taharollakaan syämähän.

Komian kuusen se Kuusti katteli ja vielä porrashakoja hyvän sylyyksen ruataasi jukopuulle.

Aikaa oli viiraalla notta kiärti takahaan kautta kotia, vaikka siälä olikin kaksi suurta laskuojaa. Mutta eipähän ollu lumesta vielä pahemmin kiusaa. Puularon ovella vasta kääntyy kuarmaa kattomahan. On pahuksen kuusi pyärähtäny kelekasta. Varmahan takamaan laskuhun, kun ei ainakaan riihitiällä näjy. Jo on Kuustilla kovat kojettelemukset. Uuresta ei ainakaan meinaa mettähän lähtiä. Hämärän tulles hairaa jonkin pässinjärsimän kränkyn krannin riikkaasta. Saa kelevata Maijallekin, joka on jo pois tiähensä lauhtunu.

Siivokki on eristyny laattianpesua vaille, joka saa jäärä auttuhun. Maija tällää parasta kuumaa vettä puusankoohin Kuustille jalkahauteeksi. Sen kinnervöö kinttuja, kun taas oli unohtanu piaksusaappahat koko päiväksi jalkoohin.

Kuusti istuu uuninloukos jalaat sangoos. Tuloo miälehen, jotta: "Passaas täs lukia lehtiäkin". Niin nousoo aviisia hakoho. Mutta kintut onkin tarttunu sankoohin. Soon parhultaanen, kun muistaa nostaa varpahat vähän pystyhyn. Nyt ei muistanu. Ja siinä makaa koko faarin korsto pitkin pituuttansa laattialla ja höyryävää vettä virtaa yli tuvan.

Paras on nyt Maijan piristellä vähän lipiäkiäviä

ympärinsä, hafia hakoluuta porraspäästä ja ruveta hinkkaamahan. Tuloopahan laattiakin pestyä tälle päivää. Kuusti kyllä itkis, mutta se ei enää taira, on niin pitkä kun on viimeeksi märeänny, eikä se jaksa enää uuresta opetella.

Krapa

Hyrskylän kylän vanki muistelee

Keväällä tuli televisio-ohjelma nimeltään ”Hyrskylä”. Se kosketti minunkin sodanaikaisia kokemuksiani ja sain ohjelman jälkeen lukuisia kyselyjä sen aikaisista kokemuksistani. Kyselyjen innoittamana päätin panna paperille ne muistot, jotka minulla vielä on mielessäni.

Keväällä 1940 meitä tuli useita perheitä Neuvostoliitosta sotavankeudesta tänne Isoonkyröön. Me kaikki olimme kotoisin Hyrskylän mutkasta ja jäimme ensimmäisenä talvisodan päivänä mottiin sekä eristetyksi Neuvostoliiton puolelle.

Jälkeenpäin on paljon pohdittu sitä, miksi meitä ei siirretty ajoissa pois sieltä mutkasta, kun se kerran oli niin helppo motittaa. Vanhemmat ihmiset vieritelevät syytä Suojärven silloisen nimismiehen harteille - se vain juopotteli eikä kyennyt hoitamaan tehtäviään, he sanoivat. Kuvaavaa oli sekin, että juuri muutamaa päivää ennen sodan syttymistä meni kolmisenkymmentä naista ja lasta, joukossa odottavia äitejäkin, autolla Suojärven kirkolle tarkoituksenaan etsiä sieltä suojapaikkaa. Heidät kuitenkin lähetettiin takaisin ja evästyksiksi vakuuteltiin ettei sotaa syty. Sen aikaiselle sisäministerille Urho Kekkoselle meidän evakuoimisemme olisi kuulunut, mutta ilmeisesti hänkin eli vielä tuolloin siinä uskossa, ettei sotaa tule.

Koko evakuoimisoperaatio oli tuolloin vielä uusi ja ihmeellinen asia. Paljon paremmin onnistuttiin seuraavalla kerralla ja saatiin jopa karjakin mukaan.

Lapsuus oli mukavaa aikaa

Palaan vielä ajassa taaksepäin lapsuuteen Hyrskylässä. Lapsuus siellä Hyrskylän mutkassa oli mukavaa aikaa. Raja oli noihin aikoihin miltei olematon käsite. Kotini mailla vain vaivainen oja markkeerasi Suomen ja Neuvostoliiton Välistä rajalinjaa. Mummon talo, äitini syntymäkoti, näkyi rajan toisella puolella. Jos ilmaantui jotain asiaa mummolle, niin viesti kirjoitettiin paperilapulle ja lappu pantiin heinäseipään alle, josta viesti noudettiin. Viestit kuljivat molempiin suuntiin. Sukulaissuhteet olivat hyvät ja lämpimät. Niistä esimerkkinä voisi kertoa muiston torakkojen palelluttamisesta, joka neljänkymmenen Pohjanmaalla vietetyn vuoden jälkeen tuntuu miltei huvittavalta.

Silloisilla asuinsijoillamme olivat torakat vitsauksena. Kun ne pesiytyivät asuinhuoneisiin ei ollut juuri muuta keinoa, kuin palelluttaa ne kuoliaiksi. Niinpä mekin aina jätimme kovilla talvipakkasilla talon kylmilleen ja muutimme sedän taloon isän veljen luo asumaan palelluttamisajaksi. Vaikka isäni veljenkin perheessä oli väkeä melkoinen joukko niin aina sinne sekaan mahduttiin. Tietenkin heidän perheensä tuli vastavuoroisesti meille asumaan silloin, kun oli heidän vuoronsa palelluttaa. Sukulaissuhteista antaa kuvaa sekin, että vielä tänä päivänä pidämme hyviä suhteita serkkupoikiinkin, vaikka välimatkat ovatkin pidentyneet.

Poliittisia riitoja ei kylässämme esiintynyt juuri lainkaan, vaikka siellä oli, niinkuin kaikkialla muualakin, hyvin toimeentulevia ja vähemmän hyvin toimeentulevia ihmisiä. Huolettoman lapsuuden aika kuitenkin päättyi, kun sota alkoi ja jouduimme mottiin.

Rajalta takaisin

Ensimmäisenä sotapäivänä oli veljeni viemässä viljakuormaa Suojärvelle, mutta raja oli jo tuolloin suljettu ja hänet käännytettiin takaisin. Rajavartiosto meni tapellen linjan läpi suomalaisten puolelle.

Helmikuun puoliväliin saakka saimme asua omissa kodeissamme ja sodasta muistuttivat vain kylässä asuvat neuvostosotilaat sekä kaukaa kantautuvat sodan äänet - tykkien jyske ja tulipalojen loimu, joka syntyi taivaanrantaan karjalaisia kyliä poltettaessa. Jollain oli myös radio, jonka välityksellä saimme kuulla suomalaisia uutisia. Olo kotimaisemissa kuitenkin päättyi ilman ennakkovaroitusta. Neljän aikana eräänä helmikuuisena aamuna tulivat neuvostosotilaat herättämään sanoen, että nyt on lähdettävä kotoa pois. Mukaan sai varata kolmen päivän muonan. Moni oli niin peloissaan, ettei osannut varata mitään tarpeellista. Peitteitäkin olisi tarvittu auton lavalla avoimen taivaan alla matkustettaessa. Puhumattakaan lämpimästä vaatetuksesta. Osaa joukosta oli kielletty ottamasta mukaan edes peitettä. Osa naisväestä oli niin virkeää, että hoksasi ottaa mukaan ikonitkin ja joku jopa valokuvat.

Syyksi lähdöllemme selitettiin, ettei näin lähellä rajaa ollut turvallista olla. Kuitenkin linjat olivat niin kaukana Suomen puolella, että syy vaikutti lähinnä tekaistulta. Todellinen syy lieneekin ollut siinä, että

Neuvostoliitto tarvitsi sotilaitensa muonittamiseen Hyrsylän mutkan asukkaiden elintarvikkeet. Käsitystä tuki sekin, että jo matkan alkaessa näimme talojemme pihalla riippumassa teurastettuja lemmiä.

Lapsia paleltui

Matka määränpähän, siihen luostariin, ei ollut pitkä. Mutta kun tie oli niin huonokuntoinen, että jouduimme välillä työntämään autoa, kesti matka varsin kauan.

Talvisodan kovat pakkaset paukkuivat ympärilämme ja niinpä moni pikkulapsi paleltui äitinsä syliin uuvuttavan matkan aikana. Äidit eivät puhuneet mitään, painoivat vain lastensa ruumiit rintaansa vasten, sillä he tiesivät, että lasten ruumiit olisi heitetty tien sivuun. Perillä ruumiit sitten haudattiin Neuvostoliiton valtion toimesta. Arkut laitettiin kuorma-auton lavalle, mistä ne sitten keikautettiin isoon yhteishautaan. Hauta jätettiin osittain peittämättä odottamaan seuraavia haudattavia. Vainajia tuli lisää tasaita tahtia. Monet paleluttivat jalkansa matkan aikana ja kun paleltumaa ei hoidettu kunnolla seurasi kuolema myöhemmin. Myöskin raivonneet taudit verottivat joukkoamme. Tautien esiintyminen ei ihmetyttänyt ketään, kun muistelee minkälainen siivottomuus leirillä vallitsi. Meitä asusti leirillä pitkälle toista tuhatta ihmistä ja voi vain kuvitella minkälainen sotku oli keväällä lumen sulaessa kun käytössä ei ollut esimerkiksi ainuttakaan käymälää. Myöhemmin keväällä niitä onneksi tehtiin muutama.

Asuminen oli ahdasta. Meidänkin perheemme käytössä oli pieni koppi. Olimme kaikki kreikkalaiskato-lisia ja erityisesti kosketti se kun vainajille ei saanut järjestää minkäänlaisia siunaustilaisuuksia. Niille ei laulettu eikä luettu. Joku joukostamme oli niinkin voimissaan, että olisi jonkinlaisen siunaustilaisuuden ehkä pystynyt järjestämään.

En osaa tarkasti sanoa kuinka monta sotavankia leirillä kuoli, mutta kai se melkoinen joukko oli. Eniten kuoli juuri lapsia ja vanhuksia. Heikoimmassa kunnossa olleita aikuisia menehtyi myöskin. Ruoaksi me saimme vettä ja leipää sekä lohdutuksen ettei "leivän ääreen ole kukaan kuollut". Pikkulapsille annettiin jotain hapanta piimän tapaista nestettä.

Työt raskaita

Vangit pantiin myös töihin. Työt olivat raskaita, enimmäkseen metsätöitä. Tukkien kaataminen kuului myös työkuuntoisten naisten tehtäviin. Heille sanottiin vain, että "Kuka ei tee työtä, se ei saa syödäkään". Myöhemmin keväällä tehtiin uittotöitä.

Kun äidit olivat ansaitsemassa leipää, pantiin lapset karsinan tapaiseen "seimeen" ja heillä oli kaksi hoi-

tajaa. Minun isäni ja äitini vietiin sotavankeuteen seitsemän lapsen, vävyn ja kahden lapsenlapsen kanssa. Yksi veljistä oli sodassa. Minä olin niin nuori, että en vielä joutunut armeijaan. Toinen veljeni oli sairastamansa polion vuoksi invalidi ja niinpä meidän perheestä pakkotyöhön joutivat lisäksi isä ja yksi veljistäni. Toiseksi vanhin sisareni sairasti koko vankeusajan ja kaksi nuorempaa siskoa ja nuorin veljeni olivat vielä niin pieniä, ettei heidän tarvinnut osallistua metsätöihin. Vanhin sisko hoiti itse kahta pientä lastaan ja äiti sairasta siskoa sekä muita lapsia.

Kaikkien kummi

Opettaja Matti Pajunen Hyrsylän mutkasta ansaitsee oman lukunsa. Hän oli erittäin lapsirakas ja piti itse-oikeutettuna olla kummi melkein kaikille kylän lapsille. Hän oli myös minun kummini. Opettajamme tarkokkaiden toimenpiteiden ansiosta saatiin kotiky-läämme komea kansakoulu, jossa parhaillaan opiskeli yli 200 nuorta.

Kun miehet kutsuttiin rajalle kertausharjoituksiin, pakenivat muut opettajat kylästä hyvän sään aikana. Pajunen jäi ja jakoi kyläläistensä kanssa raskaan sotavankeusajankin. Kaikesta päätellen oli juuri hän vankijoukon henkinen tuki ja johtajahahmo. Vaikka kaikki yhteenkokoontumiset siellä yleensä estettiinkin ja salakuuntelulaitteita oli kaikkialla, niin ei ihme kyllä Pajusta viety pois. Ihmetystä lisäsi vielä se, että hän oli suojeluskuntalaisia.

"Katoamisia" siellä kyllä sattui. Eräskin suutari meni kevätaamuna paljain jaloin portaille vilvoittelemaan eikä häntä sen koomin nähty. Kuuleman mukaan oli hän paennut Neuvostoliiton puolelta Hyrsylän mutkaan ja tuikannut omaksi onnettomuudekseen tupansa tuleen. . .

Työnjohto Amerikasta

Metsätyömailla olleet työnjohtajat olivat amerikan suomalaisia. Heidät oli saatu narratuksi Amerikasta Neuvostoliittoon suurina työttömyys- ja pulavuosina 30-luvun alussa. He olivat tullessaan tuoneet mukanaan autonsa ja rahansa. Kaikki oli otettu pois eikä kuulema lupauksista huolimatta oltu tavaroita luovutettu omistajilleen takaisin.

Näiden työnjohtajien neuvoilla ja tuella oli suuri merkitys kaiken sen propakandan ja ilmapiirin keskellä. He sanoivat, että menkää Suomeen jos suinkin pääsette. Kaikki eivät ottaneet neuvosta vaarin, vaan jäivät Neuvostoliittoon, kun kerran maat ja talot Hyrsylän mutkasta luvattiin palauttaa. Kukaan ei kuitenkaan päässyt Hyrsylään takaisin.

Yksi entisistä Hyrsylän miehistä on autoilijana Kokkolassa. Hänen veljensä jäi vankijoukosta Neuvostoliiton puolelle. Neuvostoliittolaisveli on käynyt vierailulla hänen luonaan Kokkolassa eikä ollut uskonnut koko aikana, että tuttavani auto on todella hänen omansa. "Valtion se on", oli vieras inttänyt.

Myös karkureita

Meidän tavallisten vankien lisäksi, oli luostariin suljettu myöskin muutamia rintamakarkureita, jotka olivat paenneet Neuvostoliiton puolelle. Niitä ei ollut kovinkaan montaa, mutta mieleen on jäänyt, että heitä kohdeltiin suurella kunnioituksella ja arvonannolla isäntien taholta.

Olihan meillä kaiken ankeuden keskellä mahdollisuus tutustua paikalliseen huvielämäänkin. Luostarin kirkko oli tanssisalina. Kirkossa tanssittiin ja pelattiin biljardia. Kirkon perällä oli käymälänä pitkä riuku ja siinä sitä suoritettiin niin isot kuin pienetkin asiat.

Vihdoin kotiin

Kun sitten toukokuussa pääsimme sotavankeudesta pois ja takaisin Suomeen, oli se riemullista aikaa. Tiesimme jo tuolloin ettemme pääsisi koteihimme Hyrsylän mutkaan takaisin. Matkanteko oli hidasta. Suomen rahaa ei saanut olla mukana enempää kuin 500 markkaa, loput otettiin pois. Ei ruokaa eikä edes vettä annettu mukaan matkalle. Välillä oli kuolla janoon ja aina kun juna pysähtyi, ryntäsimme ulos juomaan ojista vettä. Lopulta kun lukuisien väestölaskentojen jälkeen pääsimme Suomen puolelle, oli heti rajalla ruokailu. Lotat olivat vastassa kenttäkeittiöinensä ja saimme ensimmäisen kerran kolmeen kuukauteen syödäksemme oikein keitettyä ruokaa. Sen arvaa, että ruoka teki kauppansa ja varoituksista huolimatta monet söivät liikaa ja saivat vatsatauteja.

Suomeen tulomme jälkeen oli ruokaa ja juomaa

riittävästi. Ei tarjottu enää pelkkää vettä ja leipää. Ensimmäisen ruokailumme tunnelma on jäänyt elävästi mieleen. Nuotiot loimusivat ja meille laulettiin:

*Miks leivo lennät Suomehen
niin varhain kevähällä
Et viihdy lintu: pienoinen
sä maalla lämpimällä
Miks äänes soreasti soi
vain Suomen taivaan alla. . .*

Rajalta meidät kuljetettiin Helsinkiin erälle kansakoululle. Sieltä meidät sijoitettiin eri puolille Suomea ja niin Hyrsylän mutkan väki hajosi kuin akanat tuuleen. Yhteiset muistot vain jäivät. Me Häkin perhe ja muutamia muita, saavuiimme tänne Isoonkyröön. Koko perheemme selvisi hengissä sotavankeudesta ja siskokin toipui Isossakyrössä pian sairaudestaan. Meillä oli onnea; vanhuksia ei perheessämme ollut.

Ensin Laurolaan

Kun saavuiimme Isoonkyröön tulimme ensiksi asumaan Laurolaan, mutta sieltä siirryimme Napuelle, missä olemmekin asustaneet samalla rannalla kohta 40 vuotta. Meillä oli talo Hyrsylän mutkassa. Maata oli 160 hehtaaria, josta viljeltyä 10 ja viljelysmaaksi kelpavaa niittyä 30 hehtaaria. Loput oli metsää. Niinhän sitä on sanottu, että ryssä ja Ryti olivat karkjalaisten suurimpia vihollisia. Rytiän vastusti menetyksiemme korvaamisesta. Eikä niitä täysimääräisesti korvattukaan, koska metsiä ei huomioitu. Isostakyröstä emme tilaa saaneet ostaa ja siksi olimmekin isäni kanssa Keski-Pohjanmaalta katselemassa sopivaa. Muu perheemme kuitenkin halusi jäädä Isoonkyröön ja niinpä isä otti tilansa rahana. Täällä Isossakyrössä on meistä kahdeksasta lapsesta leipäänsä syönyt viisi. Yksi asuu Juvalla, yksi Vaasassa ja yksi Kokkolassa.

Suku on kasvanut 40 vuodessa monella kymmenellä henkilöllä. Tänne vankeudesta tulleista on kuollut isä, äiti, vanhin veljeni Pekka ja Eevan mies. Paljon on vettä virrannut Kyrönjoessa tänne saapumisemme jälkeen. Elämässä on ollut iloja ja suuriakin suruja. Sodassa olin oman sukupolveni mukana ja selvisin sieltä ilman mainittavia vammoja. Sota jätti lähtemättömät muistot mieleen. Kuitenkaan eivät mielestäni koskaan lähde ne kokemukset, jotka joutuin kokemaan nuorena sotavankeudessa. Usein kuulee puhuttavan kevyesti sanasta vapaus, mutta sanan todellisen merkityksen ja arvon huomaa vasta sitten, kun on sen joutunut menettämään lähes kolmeksi kuukaudeksi. Kamppailemaan kylmää, nälkää, kuolemaa ja henkistä painetta vastaan. Koko vankeusajan meille sanottiin, että Suomi on jo vallattu.

Puhuttelussa sanansaattossa

Hyvä Jumala:

*Avaa Sinä silmäni näkemään
ja opeta minua ymmärtämään
kuinka se kivi vieritetään
uuteen paikkaan hierretään*

*Neuvo majani rakentajallen
ettei rakentaisi hiekallen
vaan kalliolle kukkulallen
kulmakivi alushirren allen*

Taivaan Isä:

*Avaa isä korvani kuulemaan
miten kiirii ääni yli maan
hätäkello alkaa soittamaan
ja tähän kuoleman sanomaan*

*ihmiset vaipuvat nukkumaan
kuin lapsi unensa humalaan
sokea kulkee pimeässä maan
kuurot hukkuvat matkallaan*

Vuorisaarna:

*Vie käsi veljesi sydämelle
ja aseta omalle valtimolle
salli sija itsesi tunnolle
sille kipeimmälle kohdalle*

*Alkaa aakkosista uudelleen
sinä lapseksi tule jälleen
ja valkeus tulee sokeuteen
sävel soi kuurojen virteen*

Isä meidän:

*Olet pyhitettynä taivaassa
ja lapses luvatussa maassa
täällä hiljaa rukoilemassa
armasta maata rakentamassa*

Kotikuusi:

*Ompi valtavirta Pohjanmaan
pyhät temppelit vartionaan
helmi helmassa synnyinmaan
polvistu maatas siunaamaan*

**Jouluna 1981
Heini Vilja**

Kesällä metsässä tapahtuu jatkuvasti luonnon kiertokulkuun kuuluvia asioita kuten syntyminen ja kuoleminen. Puiden siemenet itävät maassa ja työntävät hennot taimensa esiin sammalesta. Osa uudesta kasvustosta selviää elon taistoissa, mutta heikot kuolevat ennen aikojaan ja rojautuvat maahan.

Kenttäkerroksessa vallitsevat myöskin omat lakinsa kasvutilasta. Rehevään maaperään kuuluvat vain tietyt kasvit, jotka eivät tule toimeen karummilla kasvupaikoilla. Kuvan esittämää näkymää, rehevää sudenmarjakasvustoa, ei löydä esimerkiksi kuivilta puolukkakankailta, vaan varjoisista lehtomaisista kosteapohjaisista metsistä.

Mustikan- ja puolukanvarpujen seasta hakee turvaa ihmisen kulkureitille osunut kanalinnun poikanen. Emolintu lähtee poikueen luota näytellen siipirikkoa ja yrittäen näin houkutella häiritsijän huomion muualle. Poikaset hakevat välittömästi suojaa varpujen seasta ja sammalien alta. Kuvassa metson muutaman päivän ikäinen poikanen.

Helmipöllö on aito metsän asukas. Se asustaa palokärkien tekemissä vanhoissa onkaloissa ja sopivan kokoisissa pöntöissä. Viime keväänä asui neljässä rakentamassani pöntössä helmipöllöpariskunta. Poikasia oli kussakin pesueessa kahdesta neljään. Kuvassa olevan parin nostin ihmettelemään avaraa maailmaa ja samalla otin "passikuvan".

Kuvat M. Hannuksela

Lyhty, luuva ja lohna

Siinä on kolome sanaa, jotka viää muistot nuuruuren ja lapsuuren aikooihin. S'oon merkillistä, kuinka jokku tuallaaset sanat hairaavat niinku oikeen syrämmellen ne kuullesnas. Lyhty. Luuva. Lohona.

Ne soittuu mun korvisnani aivan oman färinä musiikkina. Jos m'olsin sellaanen Sipiluksen sorttinen nuatinkirjootustaitoonen ja muutooskin musiikin päälle pääsny miäs, niin pranttäasin kolmiosaisen sinfoonian suurelle orkesterillen nua kolome sanaa tiänviittana.

M'oikeen oon innostuksis, n'ottei nenääkkää kerkiä niistä, ku tuallaasta suomalaasta reiruhun rukihisenmakuusta sinfooniana funteeraan.

Oikiastansa tuan ensimmääsen osan, lyhty-osan, pitää sovitella Merikannon Oskarin tyylihi;luuva-osan Toivo Kuulan mukaasen, ja mahtava lohona-osa vois lopuiksi olla niinku karvaköyrellä yhtehen kniputtuna kaiikiista sinfoonian osiista Sipiluksen mallihi. Vaikka kukas sitä kiältääs, jos olis neliäntenä osana sellaanen "vinaali", eli fiinisti prantättyinä "Finale", niinku monaasti oon konserttiohojelmista tavaallu.

Jos nua kaikki osat meinaas saara äntihi, niin tiätysti niihin pitää ujuttaa sooloja soittajille ja laulajillekki. Joo,o. Äläkkää ollenkaa tirkukokkaa. M'oon ny tosisnani. Ajatelkaas, ku tuan öljylyhyryn, luuvantuaksun, lohonan eres olovan hevoosen ja talavisen maiseman tuaksu on tairolla sekootettu, niin minkälaanen makuelämys siitä tulookaa. Panulan Jorma kapellimestari tuata musiikillista keittua sekootelles sais varmaha siihen vielä hianoja sivumakuja, n'otta kuulijoolta vesi suupiälistä nokkuus ku sianmakkarosta haaveelles.

Orkesteri vois alakaa sinfoonian soittamisen salin olles aivan pimiänä. Silläsorttia kuulijat pääsis hyvähän vireehi. Pimeeshän kaikki on yhtä komeeta, eikä kenenkää trenkääsi olla liika tyrniää aluusta asti. Sellaanenhan väsyttää niin niskaa ku luntioo-

miaki piremman päälle. Kyllä se tekotyris ilimet siten unohtuu, vaikka kapellimestari siinä horvin päästä kraappaaski myrskylyhtyhyn valakian.

Sitte yhtyys ens fiulujen vianohon haaveellisehe sävelkuvioohi kaikki tummemmanfärisekki fiulut. Lyhyryn lepattavan liäkin päästes täytehen mittahan, alakaas sellokki antaa oman tummanpuhuvan färinklönttinsä tuahon säveltauluu. Rummut sitten pärähyttääs zhyres passofiulujen kaans niinku myrskyn alakamahan. Lyykelin päällä olovan öljylyhyryn hoivaaminen olis uskottu pianistille. Se kruuvaalis lyhyryn syräntä piänemmälle ja suuremmalle, kuin ka kapellimestari kulloostikki merkkiä antaas.

Ja lampuöljyn käry leviääs hissuksensa yli hiliaasen kuunteliaparven.

Oikeen mun pakkaa veret tulla silimihi, ku tuata elämystä miälükuvittelen.

Sitte aivan niinku olis isä muinon lähärös lyhyryn kaans hakoho riihestä hevoosillen syrppyologia, ku kattoos siinä framilla myrskylaulua esittävää passosolistia myrskylyhty käresnänsä. Laulun loppupualella se vois ottaa koirannahkakintahansa poloviensa välihi ja kruuvata lyhyryn lääkkiä pikkuhiliaa piänemmälle laulun samas loppues ja myrskynki niinku vaietes kokonansa.

Niin soutaas tummat pilivet taivahanrannan taa ja varhaanen pakkaasaamu selekiääs unenpöpperöstänsä ja ympärööttis ystävällisnä koko pihapiirin tianoon.

Ny loihtis orkesteri saappahien narskehen riihitiällä, kuun mollottaas hyvää huamentansa pakkaasen kynsiis olovan talavisen maiseman yllä. Valakoosten hankien rauhaasaa unta häiritteis ainuastansa tyhyjän syrppykohan prätäjävä poukkoolu vesikelekas, kelekan anturooren pökkäälles hevoosensontiihi siinä riihitiällä.

Isännän tulles lyhty käresnänsä riihiplassille, pe-mahtaa riihenkeulan alta ruumenöosten erestä peliästyksis lentoho peltopyyparvi. Sitä kuvaavan hui-lujen ja muiren pillien melotiaha vois lyhtyosan päättääkki, fiulujen lopuiksi krahistes niinku pyy-parvi laskeutus karhialle ja kröpööselle hangelle krannin heinälaron etehe.

Ja niin fiulunvinguttajat ja pillipiiparit sais pikkuusen henkäästä, ja sortteerata pelinsä hyvähän vireehi ennen luuva-osan alakamista.

Luvallaha on ollu ennen vanhaa monenlaasta käyttyä. Siälä on puitu viliat, elikkä oltu "klupuriihellä". Aamuvarhaasesta ehtoomyähääsehe luuvas on kluvuulla lyäty "kolomoosta" ja oikias taharis on pitäny pysyä. Laullaki on tahtia ylläpiretty ja raskas ja nokinen tyä on silläsorttia saatu köykää-

semmän tuntuiseksi. Hurjannäköösiä on ehtoosella kaikki ollu hurstisiis riihikemputtimisnansa, silimänvalakuaasten muljahrelles nokisiista pläsiistä ku pöyrööllä väjen lopettaas päivän riihitryskööt ja lähties iltaaselle ja saunoomahan riihenpölyt pois ennen levolle menua.

Kesäehtoosilla on luuvas piretty luuvatanssia. Köykääsesti siälä on flikkaan piaksut nousnu ja hamehenhelemat heilahrellu fiulun ja kaksrivisen hanurin taharis. Taloon tyttären ja piikaasten patukat on vinkiiä kiapsahrellu erezakaasi poikaan väres oikeen kiperää polokkaa, kakarooren luurates silimät ymyrvääsnä tanssijoota riihestä luuvan luukun täyreltä.

Koko riihimarkin tianoo on kuhisnu nuarten riamukasta ilonpitua, luuvan olles tiätysti keskipsis-tenenä. Kesääsen ehtoon viatos on silti muiskin riihirarin osiis jos jonkinmoosta menua ja hyärinää. Olokilaros piänimmääset menöö peräkanaa kuuperluuraa, isoompaan penskaan olles kalikkalymmyssiillä ympäri riihiratia. Hyviä piiloosiaha on siälä palio. Riihen kiukahan taakki voi tukkia lymmyhy, jonsei kovin suuri poijan möltti satu oloho.

Luuvan tikoolla on pikkuusen aharasta rippikouluikästen flikkaan ja kloppien vaharates tarkkaavaasna tanssijoota, taitaaksensa kans jo ens mittumaarin jälakehen hypellä oikialla sortilla. Joku miästä väkevämpää ottanu kriinastaja niitä hätistelöö pois tikoolta, yrittään kiipaasta ylähä luuvahan mekastamaha. Mutta eipäs kerkiä luuvan kynnyksellekkää, ku roorikkahat flikat pökkää sen kluvulla alaha. Sinne putuaa miäs ruumenoosten oven etehe n'otta hautehet vain pemahtaa.

Ja pelimannin fiulu soi ja hanurin palkehet puhkuu. Koko kesäänen luanto sykkää elämisen onnia ja riamua. Riihimarkin koivukki niinku olis mukana näis kesäästen iltaan nuarten riannoos uusiis veheriääsiis verhoosnansa, ja keinahteloovat kans hentoosen tuulenhenkääsyn helppaamana komeetten falssien taharis.

Ku viälä kuulef leeroosen liveryksen taivahalta ja heinäsirkan sirityksen riihitiän pyärtänöstä, niin siinäpä vasta kesäänen luuvatanssiehtoo lakeuren taivahan kannen alla. Mutta onpa luuvan tehtävänä ollu antaa viimeenen lepopaikka kotoplassilla taloon vainajillen. Siälä luuvas on vainajaa. piretty rumislauralla ennen arkkuhu panua. Sentähären luuvasta on tullu sellaanen peliättäväkin paikka, varsinkin mukuloollen. Pimiällä muksut tapas faartata riihen paitti kun hengenhäräs. Vaikkei siälä rumista olsi ollukkaa, niin sitte piti peljätä kaikenlaasia pöyröjä, riihen haltijoota ja luuvatonttuja.

Talavisin luuvas oli syrppyolokien hakkuupaikka, niinkus tuasta sinfoonian ensimmääsen osan lopus- ta jo ittekukin havaattiki. Palio luuvas on tapahtu- maa ollu ja niinpä täs sinfoonian luuvaosas orkesteri maalaalis erellämainituuta asioota Kuulan tapaa- sella voimakkahalla tyylillä veretyyn sävelpiirtoon.

Olis reippahan oloosta riihitrysköötä, iloosta tans- sinhytkettä, salaperäästä haltijooten sipsuttelua. Pelikorttien fläiskettäki vois kuulua pelurien mekas-

tuksen ohes, sillä kortinpeluupaikkanakin luuva oli verratoon paikka pataässän pauloos oloville miähil- len kesääsinä ehtoonä.

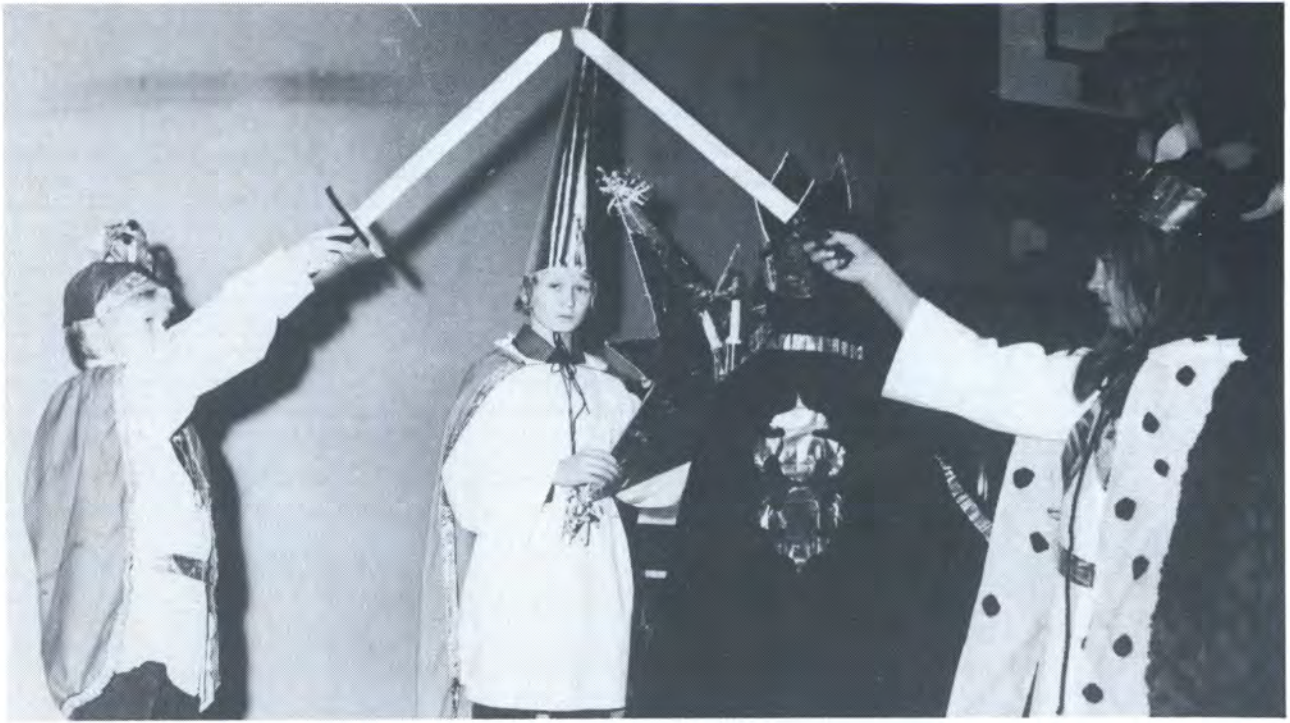
Luuva-osas vois olla usiampaaki solistia varten tehtyjä värikkähiä soolo-osia.

Lopuuksi sois matalat, vakaasat ja surullisenvoi- toset sävelehet muistuttaan kuulijoollen kaiken ilon ja elon katuavaisuuresta. Jos luuva-osa loppuu vähä hartahan voittoosna, niin sitten lohona-osa jo aluus tois taas iloosuutta miälihin. Orkesteri alakaas viimeesen osan niinku aisakellon moukottehella, isäntäväjän ajaas lohonaalla joulukirkkoho tiarojen poukkoolles hevoosen kavioosta omas tahrinansa lohonan ottalautoohi.

Monenlaasta ääntä säveltäjällä on ollu värkki- puuna kirjoottaasnansa lohona-osan nuattipuus- taavia ylähä puukahansa: Lohonan anturooren kra- hinaa, aisanlykkyrautaan klapinaa, ränkien ruamaan kitinää aisaan ja luukan kiukkuuses puserrukses ja hevoosen pärskyntää. Niin myäs sen hännän viu- hahteluakin kuuluu, ku kiukuusnansa sitä huisa- huttaa, suittien mentyä hännän alle hinkkaamaha.

Siinä olis rumpalille oikeen mojavaa värkkiä soo- loesityksehe nua hevoosesta lähtövät äänet. Rumpali

vois omalla kurkkutorvellansa kilistellä niinku se nuari viriä oris, joka tuloo pulkkaa vetään vastaha siinä kylätiällä. Sitte sois kaharen hevoosen kulkuset ränkien noukis yhtäaika hetkuusen voimakkahan riamullisesti, kilinän hissuksensa vaimentues vastahantullehen orihin jo etäännyttyä.

Voi jutinan tähäre, kuinka ny olis verratoon kohta isännän rekilaulun roikastamisehe. Uskoosin, n'otta orkesterin säestääs tuata tunnelmallista talavista laulua, kuulijat ikäänku vilimis näkis siinä eresnäsä pruunin vetämäs lohonas Peräkunnan Iisakin koko pätinäkuntansa kaans.

Iisakki istuu siinä lohonan kuskipukilla suuret pälsyroukooset yllänsä ja filttisaappahat kintuusenansa. Istuu pikkuusen sivuuttaasin, n'ottei pruuni lujenpaa ravates poukahuttele ottalauran ylitte tiaroja vasten suittimiähen pläsiä. Karvamösä, oikeen sellaanen pyhääsenpi on Iisakilla pääs, pitääsnänsä tiukiasti suittia suurten karvakintahien suajaamiis kouriis. Suittien olles kireellä, on isännän kareet ojollansa vähä erespäi ja nykyyvät erestakaasi hevoosen hyssyttelyn taharis.

Ittekurotun punaasenmustaraitaasella roirilla päällystetyn rekifällyjen alla istuu lohonas tyrniää Peräkunnan emäntä huivi tivihisti leuan alle sirottuna. Huivi on veretty sivuullen pitkältä poskipäiren suajaksi, n'ottei näjy palio muuta ku nenännipukkaa koko emännästä, sen siinä nojates lohonan karmihi. Viäresnänsä fällyjen kainalos tyriäävät kaks piänimmästä kersaa. Lohonan karmin sivurauroosta kiinni pitää kättastaa anturoolla isoommat poijan-klopit, yrittään purottaa toistansa anturoolta tiällä. Iisakin tuan havaattua, räpsähyttää suittenperillä pruunia persustalle, n'otta pruunin äkkiä faartates

lujenpaa, purota moksahavat kittastajat anturoolta tiälle.

Niinku lohonan karmista roikkuvan rekiryijyn alta kuuluus lohonan iloonen naurunhörährys: Äikkistä poijat!

Lohonan siristääs kurvis kaljamaasella tiällä kovan vauhrin tähäre, nuhteloo emäntä pikkuusen Iisakkaa "Oos ny. Älä ny viitti kovin läkähyttää poikia, ja pruunikaa ei näytä tykkäävän faarttaamisesta näin kiintiällä kelillä ku niin niuhoosteloo korviansa. "Tarttookos teherä tinkiä", tuumii Iisakki, hiljentään kuiteski vauhtia.

Pian on taas lohonan kyytis jokahinen paikallansa. Niin antaa lohona turvaasan kyytin paukkuvas pakkaases koko Peräkunnan väjelle matkatesnansa kuuntelohon Joulun sanomaa joulukirkkoho.

Kotiappäi tulles on matkanteko viäläki riamullisenpaa.

Tullaha melekeen ku kilipaa ajaan. Kymmenien hevoosten kulkuset soittuu kukin omalla äänellänsä ja aisakellot paukuttaa: Nyt Joulu on. Lohonaan anturat suihkivat tiänpinnas, ja rekiryijyjen tupsut sojottavat vauhrin hurmasta. Monenlaasen mallisia on kirkkokyytin lohonia ja monenkirjavaasia on lohoniis niin fällynfuarit ja ryijykki.

Onpas tuas säveltäjällä sortteeraamista, ennenkö saa lohonaosan luannistumaha eläväntuntuuseksi. Kohta ku satun havaattoho telefontolpiis ilimootuksia tuan sinfooniam esityksestä johonaki lähiseuruulla, niin tormootan heti sitä kuunteloho. Jos en itte satu honata ilimootusta, niin olis mukavaa, jos antaasia sanaa mullen. Lähäretääs sitte vaikka yhyres kuunteloho minkälaasen oopuksen sävelmaakari on saanu äntihi aiheesta: "Lyhty, luuva ja lohona".

Musteloon

*Kiittäen kuluneesta vuodesta
toivotamme asiakkaillemme*

**HYVÄÄ JOULUA JA
MENESTYKSELLISTÄ UUTTA VUOTTA**

ϕ
Kyrönmaan Osuuspankki

**Mikä on se, joka tilataan jokaiseen savuun
ja luetaan tarkasti?**

joka kertoo ihmistä lähellä olevista
asioista kotoisasti ja lämpimästi
joka seuraa mitä levikkialueella — eli juuri
sinun ympärilläsi — tapahtuu
joka välittää ilmoittajien viestit
asiakkaille ja toimii näin ensimmäisenä
etuvartiona pysäyttämässä kaupunkiin
suuntautuvaa ostosmatkailua.
joka on hinnaltaan edullinen niin ilmoittajalle
kuin tilaajallekin
jonka välityksellä myös hyvän joulun
toivotukset menevät perille

Sehän on tietysti **Pohjankyrö**

Myös sairaanhoidon alalla päästiin paremman palvelun aikakauteen. Kyrönmaan kansanterveystyön kuntainliiton pääterveysasema otettiin virallisesti käyttöön. Tilaisuudessa oli läsnä mm. ministeri Katri-Helena Eskelinen.

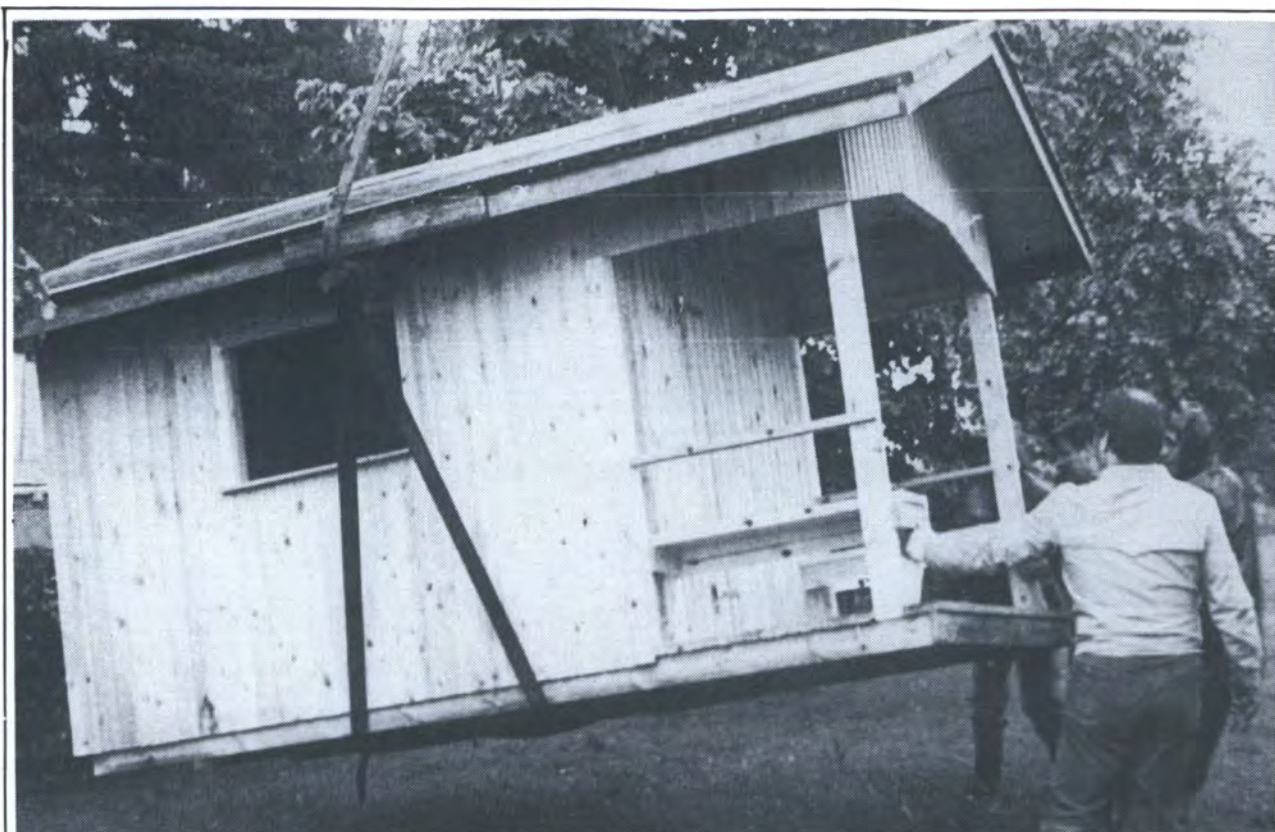
Keväällä joutui Isokyrökin luonnonvoimien armoille. Kova tuulenpuuska vei Riihirannan kerrostalosta katon mennessään. Sama myrsky aiheutti vahinkoja eri puolella pitäjää. Koko vuosi oli poikkeuksellisen sateinen ja Kyrönjoki tulvi useaan otteeseen. Vaikka sateet aiheuttivat melkoista katoa eri puolella maata, säästyttiin Isossakyrössä suuremmilta satovahingoilta.

Isonkyrön Ampujat juhlistivat kuudettakymmenettä toimintavuottaan juhlakilpailuin. Kunnanhallituksen puheenjohtaja Juhani Kilttilä vastaanotti Soinin Ristolta Imaksen saavuttamista SM-mitaleista kootun taulun koristamaan kunnan palkintokaappia.

Vuoden 1981 abiturienttien riemua.

Isonkyrön Yrittäjät r.y. lahjoitti seurakunnan päiväkodille leikkimökin.

Myös sairaala sai vastaanottaa lahjoituksen. Yrittäjien lahjoittama televisio sai suosiollisen vastaanoton.

Isonkyrön keskusta järjestettiin edellisen vuoden tapaan toripäivät. Vielä tänäkään vuonna ei ajatus saanut tuulta purjeisiinsa toivotulla tavalla. Huonohko menestys johtui varmaan sateisesta kesästä ja ensi vuonna päästäneen parempiin tuloksiin.

Käyttöön otettu palhojaisten uusi silta loi varmuutta joen ylittäjien mieliin.

Matti Loukola:

Oltermannilaitos - entisajan kylätoimintaa

Viime vuosina on kylätoiminnasta puhuttu ja kirjoitettu paljon. Onpa oikein oppikirjakin asiasta julkaistu. Toimintamuotoina on ollut pururatojen rakentamista, yhteisten rakennusten, kuten nuorisoseurojen ja koulukäytöstä vapautuneiden koulurakennusten, kunnostamista. Jossakin on myyty asuntotontteja markalla, jotta kylä saisi asukkaita ja lopettamisuhan alainen koulu oppilaita. Toiminta on monipuolista ja uusia ideoita keksitään kunkin kylän asukkaiden tarpeiden mukaisesti.

Nyt virinnyt kylätoiminta ei ole ainutlaatuisia tai ennen kokemätöntä. Vuonna 1742 julkaistiin kyläjärjestys-asetus. Ennen sitä oli ollut ryhmäkylissä yhteishengen luoma kyläkuri. Esimerkiksi vähäkyröläiset antoivat ruumiillista kuritusta kyläläiselle, joka ei noudattanut kyläkunnan yhteisiä päätöksiä. Kyläjärjestys oli painettu vihkonen, jonka noudattamisesta

päätettiin yhteisessä kyläkokouksessa. Kokouksesta tehtiin protokolla eli pöytäkirja. Kansallismuseossa on nähtävänä kyläjärjestyksen alkulehti, jossa Ulvilan ja Laurolan miehet ovat 28.5.1806 kokouksessaan päättäneet ottaa kyläjärjestyksen käyttöön, ja ovat protokollan puumerkeillä vahvistaneet. Uudistettu kyläjärjestys hyväksyttiin käyttöön Isonkyrön pitäjänkokouksessa 1833.

OLTERMANNI JA LAUTAMIEHET

Kyläjärjestys asetti kyliä johtamaan erityiset esimiehet, kylänvanhimmat eli oltermannit. Oltermannin avuksi valittiin kaksi lautamiestä. Näitä lautamiehiä sanottiin "karvakenkälautamiehiksi" erotuksena kihlakunnanoikeuden lautamiehistä. Valinnat tehtiin vuodeksi, kahdeksi tai kolmeksi ker-

rallaan. Valtaalassa valinnat tehtiin kahdeksi vuodeksi.

Oltermannin palkkiona oli puolet kyläoikeuden määräämistä sakoista siten, että oltermanni itse sai neljännen osan ja kumpikin lautamiehistä kahdeksannen osan. Toinen puoli sakoista lankesi pitäjän miesten yhteiseksi hyödyksi. Jossakin Isonkyrön kylässä, kun oli tällainen rahanjakotilaisuus, isännät päättivät, että kun kylässä sattui olemaan viinaa, niin ryypätään kerran oikein kylän varoilla. Näin he tekivät, ja heidän mielestään varat kuuluivat pitäjän yhteiseksi hyväksi. Tällainen oli harvinaista. Useimminten varat käytettiin paremmin. Pöytäkirjoista löytyy esimerkiksi maininta: "pienen lasten kouluhuoneen rakentamiseksi".

"OLTERMANNIN VIRKAROSKAT"

Kylähallintoa varten oli erilaisia välineitä, jotka kiersivät viran mukana. Tällaisia olivat oltermannin-arkku, jossa säilytettiin kylän yhteiset paperit, kuten pöytäkirjat, tilikirjat, maanvuokrakirjat, kartat sekä tietysti kyläasetus, josta oltermanni voi tarkistaa tehtävänsä. Oltermanninsauva oli viran merkki, mutta se oli myös tiedotusväline ja mittakeppi. Esimerkiksi Yryselän kylän oltermanninsauva oli seitsemän korttelia pitkä kädensijan alareunasta maahan mitattuna. Aitojen korkeudeksi oli säädetty seitsemän korttelia, joten sauvalla oli helppo suorittaa tarkistusmittaus. Isonkyrön Kotiseutuyhdistyksen ainaisjäsenyyden

merkkinä myydään pienikokoista oltermanninsauvaa. Se on oikein osuva jäsenyyden symboli pitäjässä, jossa oltermannilaitos on ollut merkittävä tekijä.

Oltermannin työvälineisiin kuului vielä mittakäljyt, joilla hän toimitti aita-, tie- ja ojakajoja kylänmiesten kesken. Ketjut olivat 25 kyynärää pitkät ja korttelin mittaisista rautalenteistä kokoonpannut.

OLTERMANNIN TEHTÄVÄT

Kyläjärjestysasetus soveltui hyvin Etelä-Pohjanmaan ryhmäkyliin, koska se edellytti ryhmäkyliä ja ennen muuta sarkajakoisia kylävainioita ja -niittyjä, joiden viljelemisessä ja laiduntamisessa kylänaapurit pakostakin joutuivat riippuvaisiksi toisistaan.

Aitojen kunto oli yksi tärkeä tarkastuksen kohde. Samoin nykyistä palotarkastusta vastaava uunien ja kiuasten tarkastus tehtiin kahdesti vuodessa. Yhden ruplan ja 50 kopeekan sakon uhalla tulisijat piti kunostaa. Riihien kiuastarkastus pidettiin niin tärkeänä, että siitä oli aivan oma määräyspykälä: "Riihten kiuwasten ylitse pitää kuitengin sinä 1. p elokuusa erityinen syyntä vuosittain pidettämän, ja kusa ne silloin puutoxen alaisna tätä asetusta vastaan löytyvät, pitää ne alas hajotettaman ja Oltermannilta yxi aika 8 päivään elokuusa edespadaman, koska uusi kiuwas pesä pitää oleman ylösmuurattu edellä mainitun sakon haastella. Samalla sakon haastolla olkon kukin wel-

kapää pitämän Riihen murin suulla yhden rauta pelin, taikka sopiwan laaka kiven”.

Tarkasti oli myös määrätty, ettei kukaan saanut rakentaa uutta rakennusta, ennen kuin oltermanni ja lautamiehet olivat paikan hyväksyneet. Teitten, oijen ja siltojen kunnan tarkastus oli myös oltermannien ja lautamiesten työnä.

KYLÄOIKEUDEN TOIMINTA

Oltermanni voi kutsua kylänkokouksen kokoon, milloin yhteiset asiat sitä vaativat. Sauva pantiin kiertämään talosta taloon. Joittenkin kylien sauvoissa oli puumerkit määräämässä kiertojärjestyksen. Kokouksesta pidettiin pöytäkirjaa, jonka perään jokainen pani puumerkinsä tai nimensä ja näin hyväksyi kokouksen päätökset. Tavallisimpia kyläoikeuden käsittelemiä asioita olivat tie-, silta-, aita- ja ojariidat. Nämä saatettiin sovintoon omassa kokouksessa, eikä niitä tarvinnut saattaa suuren kärjäyleisön eteen kihlakunnanoikeuteen. Tämä puhdisti ilmaa ja loi sopua kylässä. Kyläasetuksen noudattamatta jättäminen tuotti sakkorangaistuksen, jonka kyläoikeus määräsi. Kokouksesta poissaolosta sai myös sakon.

Oltermannilaitos hävisi Etelä-Pohjanmaalta myöhemmin kuin muualta Suomesta. Isojako hajotti ryhmäkyliä ja kunnallinen itsehallinto otti tehtäväkseen monet oltermannin työt. Oltermanninsauvan tiedotusvälineenä syrjäyttivät vähitellen sanomalehdet ja puhelin. Ainakin Vähässäkyrössä oli kyläasetuksen edellyttämää toimintaa vielä 1930-luvulla.

Oltermannilaitos täytti ilmeisen hyvin ne tehtävät, jotka sille oli aikanaan asetettu.

Täydellistä kukkapalvelua

- ★ LEIKKOKUKAT
- ★ VIHHERKASVIT
- ★ KUKKALAITTEET
- ★ JOULUKUKAT
  - padat
  - korit
- ★ TELEFLORA KUKKAVÄLITYS
(myös ulkomaille)

Kyrönmaan Kukka
Isokyrö 713 633

TERVAJOEN KELLO
Arvi Kujala
Puh. 785 117

Radiot — TV — Stereot
Kodinkoneet vähällä rahalla
Laihialta.

Lahdenmaan Radio ja TV
LAIHIA — PUH. 70 443

Kellari - Baari
puh. 785 164

VALINTA MYYMÄLÄAUTO
KHATTUNEN
Isokyrö puh. 713 190

Tervajoen
UNION-HUOLTO
MIKKO LOUKO
Puh. 75 229

URAJ
Myymäla-leibomo-baari
TERVAJOKI p. 785 053

Joulutervehdys
”LEIJONILTA”
Isonkyrön Joulun lukijoille
LC Isokyrö

*Kiittäen kuluneesta yhteistyövuodesta
toivotamme kaikille
isokyröläisille asiakkaillemme
Rauhallista Joulua
ja Menestyksellistä
Uutta Vuotta 1982*

**KURIKKA
PAINO**

PIENTEOLLISUUSHALLI, 61300 KURIKKA
PUH 964-501116, 501117

KULJETUSASIOISSANNE

VAASAN

KIITOKULJETUS

OY

Konttori: Isokyrö puh. 713 209

**Joulun
valmisteluun**

laatua

itikka
Pohjalaisten lihatalo

*Kiitämme asiakkaitamme kuluneesta vuodesta
ja toivotamme joulurauhaa sekä onnea ja
menestystä vuodelle 1982*

ISONKYRÖN SÄÄSTÖPANKKI

- ★ Vientiteurastamo
- ★ Lihanleikkaamo
- ★ Lihanjalostustehdas
- ★ Turkistarha
- ★ Henkilökuntaa yli 220

Nykyaikainen lihanjalostustehdas toimittaa huippulaatuisia tuotteita joihin on käytetty runsaasti lihaa — sopivasti maustettuna. Tunnet niissä todella hyvän laadun maun.

Pouttu Oy

VIENTITEURASTAMO —
LIHANJALOSTUSLAITOS
69100 KANNUS PUH. 968-70 711
Lvv No 502 741-41

**POLYNO
OY**

**MUOVISET PUSSIT JA
-KANTOKASSIT**

66440 TERVAJOKI PUH. 785 297

*Kiitämme asiakkaitamme kuluneesta
vuodesta ja toivotamme
Joulurauhaa sekä onnea ja menestystä
alkavalle vuodelle*

JYLLINKOSKEN SÄHKÖ OY

ISOSSAKYRÖSSÄ
Piiriesimies A.VIRTA puh. 43 142
PÄÄKONTTORI KURIKKA puh. 502 400

Kiittäen kuluneesta
vuodesta
Toivotamme
asiakkaillemme

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA

Isonkyrön Osuuskauppa

Elintarvikeosasto

Tekstiiliosasto

*Toivotamme asiakkaillemme Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

P. SAARI OY

Isokyrö — puh. 713 344

Taloustarvikeosasto

Rautaosasto

**Taloustarvikekauppa
Voutilainen & kumpp.**

VAASA
puh. 114 758, 112 026
Lasi- ja posliinitavarain
erikoisliike

ASPO öljyt
Isossakyrössä myy

P. SAARI OY
puh. 713 344

**AITOJA,
ARVOKKAITA
LAHJOJA**

- ★ Pukkilan muinaishautalöydön mukaan valmistettu **ISOKYRÖ-KORU**, hopeaa tai pronssia
- ★ Vanhan Kirkon messukasukan selkämöksen ristin mukaan valmistettu **POHJAN-KYRÖN RISTI**, kultaa tai hopeaa
- ★ Vanhan Kirkon **NEITSYT-MARIA** veistoksen pienoisjäljennös, pronssia
- ★ käsin maalattuja **IKONIA**
- ★ sekä /runsa varasto ja valikoima valokuvausalan tuotteita. Liikkeissämme keskustassa ja Tervajoella.

Valokuvaamo K.J. Mielty Ky
ISOKYRÖ puh. 713 248

**Tervajoen
Kiviveistämö Oy**

VALMISTAA HAUTAKIVIÄ
YM. KIVIALAAN KUULUVAA
Tervajoki - puh. 785 248

LAPUAN LEIPÄ
Puh. 388 571

**Kyrönmaan
MAATALOUSKESKUS**

TERVAJOKI 964-713 156
961-785 330

Kodinkone - radio ja TV talo

Isonkyrön KONEPISTE KY

ASKO POLLARI
ISOKYRÖ puh. 713 416

MUNKIN-KAUPPA

Tervajoki — puh. 785 088

Maarakennusurakoitsija

AROLA & kumpp.

Isokyrö — puh. 724 421

VILJANMAA JA KNI

Isokyrö puh. 713 077

Fiat 131 mirafiori

Mukavuutta, suorituskykyä sekä
hienon perheauton ominaisuudet.
Laaja mallisto. 9 eri versiota.

**Fiat-takuu 2 v.
HYVÄ VÄRIVALIKOIMA
SUORAAN VARASTOSTA**

kupen-auto

K. MÄKI-VALTARI
Orismala puh. 44 661

POHJANKYRÖN VAKUUTUS

61500 ISOKYRÖ puh. 713 315

**KYLMÄN
PAIKKA
Seinäjoen Kylmäkone**

A & T SAIKKONEN KY

VAIHDETIE 4 60100 SEINÄJOKI 10 - PUH. 964 25121

- ME**
- huollamme kaikki kylmäkoneet
  - suunnittelemme kylmälaitokset
  - välitämme elementtirakenteiset kylmä- ja pakastinhuoneet
  - myymme ja huollamme autojen kylmälaitteet

JÄÄHDYTYKSASIOISSA KYLMÄSTI MEILLE!

Tervajoen Autohajottamo

RAIMO NURMI

puh. 961-785 069

Toivotamme
kaikille
asiakkaillemme

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta vuotta

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

ISOKYRÖ — TERVAJOKI

*Hyvää Joulua ja Onnellista
Uutta Vuotta*

**TEVATEX
TERNEULE**

TERVAJOKI puh. 75 193

**TERVETULOA TOYOTA-KAUPOILLE
LISÄKSI 300 KÄYTETTYÄ**

YLI NELJÄNNEK-
VUOSISATA
AUTOKAUPPAA
TERVAJOELLA

RINTA-JOUPIN AUTOLIIKE
66440 TERVAJOKI
PUH. (961) 785 142

Auto- ja konekorjaamo HEIKKI LEHTONEN

Isokyrö — puh. 43 268

- ★ ikkunat
- ★ ovet
- ★ keittiökaluusteet

autokorjaamo
Mäkipaja Oy
ISOKYRÖ

AUTOLIIKE JUSSI RUUTI OY

66440 Tervajoki
Puh. 961-785 339, kotiin 74 339

Avoimna ark. 9—18 La 9—15
HYVIEN KÄYTETTYJEN HYVÄ OSTOPAIKKA
TERVAJOELLA

AUTOMYYNTI R & H. PAAVOLA

Puh. 961-785 375

- Hyvä käytetty on halvempi vaihtoehto •
  - Vaihtuvasta varastosta sopivin
hinnoin ja ehdoin •
- TERVETULOA!

RAKENNUSLIIKE MARTTI HUHTAMÄKI

Isokyrö puh. 713 455

ISONKYRÖN OSUUSMEIJERI

puh. 43 039

OY KYRÖNPELTO

Tervajoki — puh. 785 247

KEMIKALIO E. KOMSI

Puh. 713 151

Isonkyrön Apteekki

puh. 713 231

OPTIIKKA KOSONEN KY

Näköne hyväksi

Tervajoki — Asematien risteys
Avoinna: ma 10—18, ke 10—18, pe 10—19,
la 10—13. Puh. 785 440

KULTAVIISARI

TERVAJOKI
Palvelee Teitä
koru ja kello asioissa.

Avoinna: ma—to 10—18, pe 10—19,
la 10—13.

Puh. 961-785 440

KENKIÄ, LAUKKUJA, YM.
EDULLISIN HINNOIN
Tervetuloa tutustumaan

Isonkyrön Kenkä-Aitta
T. Latvala & kumpp.
puh. 713 405

Urheiluliike
IKSARI KY

Isokyrö 964-713 660

LAHJATAVARALIIKE

Emilia

Isokyrö puh. 713 427

Maanrakennusliike
VELJEKSET HAKOLA

Lehmäjoki — puh. 724 317

RAVINTOLA
LOUHI

ISOKYRÖ

TANSSIA:

PERJANTAISIN
LAUANTAISIN
SUNNUNTAISIN

PUH. 964-43 411

**ISONKYRÖN
KIRJANPITOPALVELU
KY**

puh. 964-713 560

Teräs

Klementininkatu 17

VAASA

puh. 961-111 344

PARTURI

RAILI KUJALA

Isokyrö puh. 713 271

S A J A R I

Puh. 961-785 464 66440 TERVAJOKI

PARTURI — KAMPAAMO

ANNE UUSI-RANTA

Valtaala puh. 724 780

VAATETUSLIIKE

PENTTI OLLILA

Puh. 713 211

PARTURI — KAMPAAMO

PAULA KETTULA

Isokyrö puh. 713 443

T A K S I

JÄTEHUOLTO

ERKKI MULLOLA puh. 713 435

PARTURI — KAMPAAMO

TARJA HERALA

Isokyrö puh. 713 665

TAPANI KANGAS

Isokyrö, Lehmäjoki

puh. 724 217

AINA MAUKKAITA JA
MAISTUVIA
NYMANIN TUOTTEITA

JUKKA TALSO

Puh. 43 316

V. NYMAN & kumpp.

VAASA p. 112 953 Pitkäkatu 66

KUJALAN

**DIESELKORJAAMO
ISOKYRÖ — puh. 724 561**

Harkitsevalle Hartwall

UUSITTU KETTULAN TUORETAVARA OSASTO

ON TISKIMYYNTI — PALVELUA
KUIN ENNEN VANHAAN

- ELINTARVIKKEITA
- KÄYTTÖTEKSTILIÄ
- TALOUSTARVIKKEITA
- VAPAA-AIKAAN
- SISUSTUKSEEN

KETTULAN KAUPPAHUONE
ISOKYRO 43346 43345

Karoliini

JOEN VARRELLA
HYVÄ VÄLIPALA-
PAIKKA

KETTULAN KAUPPAHUONE
ISOKYRO 43346 43345

PS. NYT MYÖS UUSITULTA VÄRIOSASTOLTA SUORAAN
VARASTOSTA: — maalit — tarvikkeet — työkalut
— matot - seinäpäällysteet ym.

Kotilämpö on tehnyt lämmitystavan valinnan helpoksi.

Kotilämpö on käytössä koeteltu ja hyväksi havaittu

SIKSI SE ON ILMALÄMMITYKSEN YKKÖNEN

Meiltä saat parhaan palvelun: suunnittelu, asennusapu,
viritys- ja säätö käyttökuntoon ja tietenkin jatkuva huolto.

SINULLEKIN MUKAVAAN ASUMISEEN KOTILÄMPÖ

Ykkösmyyjältä

MARKKU LEHTIÖ

66440 TERVAJOKI, Puh. 961-75 238

VALMET